Самостійна Україна

ЛЮТИЙ, 1964

INDEPENDENT UKRAINE

ОЛЕНА ТЕЛІГА

ЧІКАГО — НЬЮ-ЙОРК

САМОСТІЙНА УКРАЇНА

INDEPENDENT UKRAINE

Ukrainian Monthly Magazine
Published monthly by the Organization for the Rebirth of Ukraine
Cooper Station P. O. Box 4
New York 3, N. Y.
Edited by Editorial Staff
Editor in Chief Michael Panasiuk
Yearly subscription $4.00, single copy 50 cents.
Mailed at Chicago, Illinois

Видає: Центральна Управа Організації Державного Відродження України

Редагує Колегія
Головний Редактор Михайло Панасюк
Адреса Редакції і Адміністрації:
"INDEPENDENT UKRAINE"
2315 W. Chicago Ave.
Chicago 22, Ill.
Phone: ARmitage 6-0066

Передплата «Самостійної України» виносить річно: в ЗДА і Канаді — 4 дол.; в Англії і Австралії — 24 шилінги; в інших державах рівновартість 4 дол. в перечисленні на валюту даної держави.

ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ

ПРЕСОВИЙ ФОНД

Д-р С. Кротюк — 1 дол., О. Суховерський — 2 дол., В. Зарицький — 1 дол. В. Зубрицький — 2 дол., А. Червак — 10 дол.

***

КОЛЯДА НА С.У.

Н. Куриляк — 2 дол., О. Садовська — 10 дол., К. А. Ґенґало — 5 дол., Михайло Шибінський — 5 дол., Микола Ляшенко — 5 дол., Коцюба Степан — 10 дол., ген.-полк. П. Шандрук — 5 долярів.

Щиро дякуємо.

НОВА УПРАВА 2-ГО ВІД. ОДВУ В ЧІКАҐО

На Загальних Зборах 2-го Відділу ОДВУ в Чікаґо дня 25-го січня вибрано нову Управу Відділу в такому складі:

Голова — інж. Бережан Володимир, містоголова — Дорошенко Василь, Секретар — Кушнірук Остап, скарбник — Буртняк Василь, фінансовий референт — Шумський Степан, культ.-освітній референт — Зайчук Методій, референт зовнішніх зв'язків — Буксар Юрій. Контрольна Комісія: д-р Гаєцький Андрій, Кузик Любомир, Маланчук Степан.

☒ Другий Від. ОДВУ разом з Від. МУН в Чікаґо, приміщується з 1. березня у своїй домівці при 2355 В. Чікаґо Евню (Другий дім БОрганізації ОДВУ — Українсько-Американської Видавничої Спілки). Управи Від. ОДВУ і МУН заходяться тепер умебльованням і малими направами своєї домівки.

Сердечно вітаємо управи цих трьох Братніх Організацій: ОДВУ, МУН і Видавничої Спілки з цим новим здобутком і бажаємо якнайкращих успіхів.

☒ Другий Відділ ОДВУ в Чікаґо, разом з Братством Карпатських Січовиків і Карпатським Союзом, улаштовує дня 19. квітня ц.р. величаві роковини проголошення Карпатської України. Участь візьме славна капеля бандуристів ім. Т. Шевченка з Дітройту, а доповідь виголосить проф. Михайло Пап з Клівленду.

***

НОВА УПРАВА ВІДДІЛУ МУН В ЧІКАҐО

На Загальних Зборах Відділу МУН в Чікаґо дня 12. лютого, вибрано нову Управу в такому складі:

Голова — Маруся Димитро, заступник голови — Ігор Драганчук, секретарка — Людмила Дорошенко, скарбник — Христина Гриневич.

***

НОВА УПРАВА УКРАЇНСЬКО - АМЕРИКАНСЬКОЇ ВИДАВНИЧОЇ СПІЛКИ В ЧІКАҐО.

На Загальних Зборах Українсько - Американської Видавничої Спілки в Чікаґо дня 23, лютого ц. р., вибрано нову Управу в такому складі:

Голова — інж. Степан Куропась, члени: Володимир Панасюк, Михайло Панасюк, Микола Лаба, д-р Іван Лисейко, інж. Дмитро Пілецький, Юліян Юринець, інж. Володимир Бережан, Володимир Різник і інж. Варивода (від ЦУ ОДВУ), Буксар Юрій від 2-го Від. ОДВУ.

На Загальних Зборах були присутні представники Центральної Управи ОДВУ — друг Бак-Бойчук з Філядельфії та інж Варивода з Детройту.

***

НОВА УПРАВА 20-го ВІДДІЛУ ОДВУ

На загальних Зборах 20-го Відділу ОДВУ в Рочестер вибрано нову Управу в такому складі: Павло Шимін — голова, Володимир Зелез — заступник, Василь Пакош — секретар, Іван Богач — скарбник, Ілія Касіянчук — управитель оселі. Контрольна Комісія: Микола Білик, Михайло Прокопович і Мирон Лучанко. Адреса голови:

23 Eiffel Pl., Rochester 21, N. Y.

ПРОФ. ЄВГЕНОВІ ОНАЦЬКОМУ 70 РОКІВ

НАЙСЕРДЕЧНІШИЙ ПРИВІТ І ПОБАЖАННЯ МНОГИХ ЛІТ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТИ У ЩАСТІ ТА ЗДОРОВ'Ї — ШЛЕ ВАМ, ДОРОГИЙ ПРОФЕСОРЕ, РЕДАКЦІЯ І В-ВО «С. У.» З НАГОДИ СІМДЕСЯТЬЛІТТЯ!

САМОСТІЙНА УКРАЇНА

РІК XVII ЛЮТИЙ 1964 Ч. 2(180)

В ПАМ'ЯТЬ ЖІНКИ-РЕВОЛЮЦІОНЕРКИ

Над могилою вашою тиша і спокій,
Та по рідному краю — зловіщі вогні.
І піти по слідах ваших скошених кроків
Рвучко тягнуться сотні окрилених ніг.

(О. Теліга: «Засудженим»)

Кожного року в місяці лютому згадуємо постаті українських жінок — героїнь. Вони ж бо для добра, свободи і величі свого народу жертвували своє життя.

В житті українського народу, на протязі віків, а зокрема останніх десятиліть, зустрічаємо багато визначних постатей, які своїм ідеалізмом, жертвенністю та героїчними чинами встеляли шлях до волі Батьківщини. Чи то в рядах Січових Стрільців, чи як членка підпільної Організації Українських Націоналістів, чи в рядах УПА, чи як в'язень концентраційних таборів, чи на засланнях, — українська жінка завжди високо несла і тепер несе несплямлений прапор української свободи.

Чому якраз в лютому кожного року ми з пошаною згадуємо великих дочок України?

Так склалося, що одна з жертв визвольних змагань, яка «поклала печать свого духа» на цілі покоління, а саме — Ольга Басараб, член підпільної націоналістичної організації УВО, сорок літ тому, в лютому 1924 р., була жорстоко закатована в польській тюрмі. Її героїзм і мученицька смерть потрясли сумлінням усіх її сучасників. Вона стала новим символом для ідейного українського жіноцтва, яке пішло її шляхом і високо понесло Ідеї, за які Вона зложила своє життя.

Та лютий взяв від нас ще й другу велику жертву. В останній світовій війні, в лютому 1942 р., у розпалі революційної творчої праці на Рідних землях, молода поетеса-революціонерка Олена Теліга була розстріляна німецьким Ґестапом в столиці України, Києві.

За що?

За те, що вона своєю бойовою поезією, своїм вогненним словом, відважною революційною діяльністю боролася за оновлення й піднесення української духовости, наснажувала нас до дальшого невпинного змагу і боротьби проти загарбника-окупанта, згідно з її гаслами:

«Не треба слів! хай буде тільки діло!
. . . .
О, краю мій, моїх ясних привітів
Не дістав від мене жадний ворог».

І Львів в 1924 р., і Київ в 1942 р. — взяли до свого лона великих наших жінок-героїнь і кожного року в лютому ми згадуємо їх і багатьох їм подібних, зберігаємо і зберігатимемо завжди в своїй пам'яті їх світлі постаті, бо вони освітлюють нам шлях у нашій боротьбі за визволення, за національну й особисту свободу.

З любов'ю і в глибокій пошані клонимо наші голови перед великими Тінями Героїнь. Прирікаємо йти їх слідами і твердо віримо, що сонце волі невдовзі засвітить над широкими просторами України!

Марія Квітковська

Ю. Пундик

КРИЗА ІДЕОЛОГІЧНИХ ОСНОВ — ЧИ КРИЗА ОРГАНІЗАЦІЙНИХ КАДРІВ?

Доповідь на 30-ліття 32 Відділу О.Д.В.У.

Ювілейне святкування — це нагода для того, щоб показати балянс зробленої праці. З яким балянсом стаємо ми, націоналісти, перед самими собою і перед суспільністю після 30 років нашого існування?

На зверхній погляд цей балянс тривожний: тридцять років тому український націоналістичний рух був динамічним ядром і об'єднуючим центром української політичної дії. Тридцять років тому він був динамічною силою, яка мобілізувала людей до боротьби, праці й самопожертви. Сьогодні він ослаблений внутрішнім розбиттям і організаційною інерцією. Його противники вже починають відправляти панахиди по ньому, а його колишні члени їм у цьому допомагають. І можливо в неодного з нас самих виникає питання: Чи оправдав себе націоналістичний рух? І чи ми, члени націоналістичного середовища, віддаючи наші сили і наш час українському націоналістичному рухові, — чи не йшли ми за блудним вогником химерної ідеї?

По тридцятьох роках організаційної праці нам необхідно відповісти на ці питання. Бо якщо не оправдав себе український націоналізм як ідея і політична концепція,, то й уся наша організаційна праця була лише будовою химерних ілюзій.

Якщо ж ідеї українського націоналізму реальні, живі й творчі, тоді криза, яку зараз переживає український націоналістичний рух, є лише кризою людей, а не ідеї, кризою його зовнішніх виявів, а не кризою глибоких коренів його суті. Бож навіть і християнство переживало й переживає глибокі людські кризи, терпіло на великі недоліки у його зовнішніх людських виявах — згадаймо хоч би всі ті насильства і злочини, поповнені в минулому нібито в ім'я християнства, — а все ж ніхто не збирається заперечувати глибоких і вічних моральних вартостей християнської ідеї.

Перш усього уточнімо поняття українського націоналізму. Це уточнення особливо необхідне тому, що й самі члени українського націоналістичного руху часто зводять поняття українського націоналізму до кількох загальних кличів про самостійність і соборність української нації. Якщо лише так розуміти український націоналізм, тоді були і є націоналістами всі ті, які боролися за самостійність України — соціялісти, демократи, монархісти-гетьманці, і навіть
українські боротьбісти й комуністи 20-их рок
бож і вони також були за самостійність Укра
ни в комуністичній формі.

У чому ж тоді відмінність українського наці
налізму як політичного руху від інших украї
ських політичних груп 20-их і 30-их років? М
часто говоримо про **революційність українськ
го націоналізму,** розуміючи її лише як **револ
ційність дії** українських націоналістів: підпіл
повстанську боротьбу тощо. Може тому й не
дин з нас розгубився на еміґрації, втратив по
тичну орієнтацію, коли не стало причини й п
треби на такі вияви націоналістичної револ
ційности. Не диво також, що і український з
гал, звівши розуміння революційности руху
революційности його акції, переочив основ
в українському націоналістичному русі — рев
люційність його ідей і його розуміння украї
ської визвольної боротьби й державного буд
ництва. Українська національна революція, п
яку говорить український націоналізм, це
тільки визвольно-революційний зрив. Це в пе
шу чергу духова революція української нац
її визволення з полону рабської ментальнос
бездержавної нації й з вузьких рямок розум
ня національної справи крізь призму соціял
но-політичних програм існуючих партій і гру

Замість партійного розпорошення украї
ського визвольного фронту по лінії терито
яльних, клясових, чи навіть релігійних інте
сів — пригадаймо, що ми мали галицькі й на
дніпрянські, селянські і робітничі, правослан
й католицькі партії. — український націон
лізм проголосив ідею духової соборности укр
їнської нації й української визвольної борот
би як передумову української самостійности
запоруку її державности. Самостійна Украї
— це не Україна селян чи робітників, коопер
торів чи приватних підприємців, соціялістів
демократів, наддніпрянців чи західняків. Сам
стійна Україна — це фізична й духова єдніс
усіх українців і лише через таку єдність м
жуть бути забезпечені інтереси окремих нац
нальних груп. Тому теж у визвольній борот
першенство мають не клясові й групові інте
си, а загально-національні інтереси.

Замість шукання компромісу з окупанта
українських земель і лояльного пристосуван
до окупації (клясичним прикладом такого ко
промісу був переїзд проф. М. Грушевського
совєтської України), - український націонал

проголосив клич, що лише повна самостійність і суверенність нації може запевнити її членам не тільки їхні соціяльні права і їхній матеріяльний добробут, але в першу чергу їхню особисту людську гідність і можливість їхнього вільного життя і розвитку.

Замість існуючих в 20-их роках надій на те, що Україна може бути визволена при чужій допомозі, націоналізм підкреслив реальний факт того, що визволення може прийти тільки як наслідок власних зусиль і напруги власних сил української нації. Ми самі мали нагоду переконатися, що навіть американська політика щодо України основується на такому самому підході, мовляв, як висловився Дін Раск, Америка не має ніякого доказу на те, як сильні є прагнення самих українців до самостійности.

Зайво зупинятися докладніше над ролею, яку відіграв український націоналістичний рух і в Україні і на еміґрації перед війною і під час війни. Я сумніваюся, чи без впливу націоналістичних ідей ми мали б були те велике національне зрушення, яке ми бачили й пережили на західніх українських землях і яке знайшло свій вияв в Карпатській Україні і в українському підпіллі та повстанській боротьбі. Може й мають рацію ті, які твердять, що український повстанський рух був всенаціональним рухом. А все ж годі заперечити факт, що інспірували цей рух вихованці українського націоналізму, бож навіть отаман Боровець-Бульба спирався на націоналістичних кадрах. Хто знає, чи без наявности усвідомлених і стихійних симпатій в Україні до націоналістичних ідей Сталін вважав би був за потрібне шукати під час війни опертя на українських національних кличах і домагатися для України місця в Об'єднаних Націях.

Не знаємо, як сильний був і є вплив українських націоналістичних ідей на формування національної свідомости в Україні після війни. Із скупих натяків совєтської преси видно, що ці впливи були, і є, і діють, якщо не безпосередньо, то посередньо, на молоде українське підсовєтське покоління. Доказом цього є періодичні процеси проти «націоналістичних бандитів» і то навіть у Криму, кампанія совєтської преси проти небезпеки націоналістичних впливів і реґулярна поява літературних творів, в яких неґативними героями є українські націоналісти, члени націоналістичного руху.

Прикладом впливу й ролі українського націоналізму на еміґрації може послужити стихійний ріст таких організацій як Українська Національна Єдність у Франції, Українське Національне Об'єднання в Канаді, Український Хліборобський Союз в Бразілії і Організація Державного Відродження України в Америці. Ці організації були об'єднуючими центрами українського політичного життя і часто свого роду українськими амбасадами, захищаючи українську справу навіть тоді, коли, як показав досвід ОДВУ під час війни, пропаґування української самостійности вважалося рівнозначним з симпатіями до нацизму і зрадою спільної справи світових демократій, до яких зараховувалася в той час і сталінська «демократія». Головне ж, що своєю і матеріяльною і моральною допомогою українським визвольним змаганням на українських землях вони духово зміцнювали наш визвольний рух.

Підпільно-революційна боротьба на рідних землях і організована допомога націоналістичних еміґраційних організацій цій визвольній боротьбі були драматичною маніфестацією динамічности українського націоналістичного руху і його духового впливу на українські народні маси. Але заабсорбовані тією боротьбою і ми, націоналісти, і решта української суспільности переочила на мою думку найголовніше в українському націоналізмі, а саме його духовий вклад в українське політичне думання і українську політичну свідомість. Ми самі нераз спрощуємо ідейну ролю українського націоналізму, звужуючи її до розбудження українського патріотизму. Націоналізм не має на це монополю, бо цю роботу виконували перед ним і інші політичні групи, а націоналізм хіба лише дав сильніший поштовх до пробудження української національної свідомости. Суть же духового вкладу українського націоналізму полягає в його новому розумінні нації, національної соборности, визвольної боротьби й державного існування й будівництва.

Націоналізм відкинув матеріялістичне розуміння нації, яке було в основі політичної думки наших політичних партій початків 20-го століття. В матеріялістичному розумінні нація — це суспільно-політичний твір, збірнота одиниць і кляс з індивідуальними, груповими й клясовими потребами, які часто є суперечні, і тому боротьба партій і груп за державні впливи має на меті перш усього задоволити групові і клясові інтереси їх членів. Тому що ці потреби є реального щоденного характеру, партія зобов'язана їх задоволити навіть через компроміс з окупантом в умовах бездержавности. А національна самостійність є тільки засобом максимального заспокоєння цих інтересів через партійну контролю державної влади, або принаймні через парляментарні впливи на формування державної політики по лінії задоволення цих групово - клясових потреб. В умовах національного поневолення бажання задоволити групово-клясові інтереси відсуває на другорядний плян питання національної самостійности, яка таким чином стає чимсь бажаним, але да-

леким і не першорядним, а в умовах національної самостійности воно може навіть вести до коляборації з національним ворогом. Як приклади згадаймо наших боротьбістів і націонал-комуністів під час наших визвольних змагань, згадаймо демонстраційний виступ Винниченка проти Директорії, згадаймо отаманські бунти, і врешті наших політичних коляборантів з чужими режимами на українських землях.

В націоналістичному розумінні нація є понадпартійна і понадклясова духова спільнота всіх українців, спільнота не тільки теперішніх її членів, але й майбутніх поколінь, спільнота, в якій інтереси всіх груп є водночас інтересами кожної групи зокрема, інтереси майбутніх поколінь є інтересами сучасного покоління. Національна соборність не є тільки територіяльною соборністю, а духовим братнім об'єднанням всіх членів національної спільноти в імя добробуту всіх разом і кожного зокрема. Питання національної самостійности не є питанням задоволення інтересів окремих груп, а питання інтересів усіх разом, сучасних і майбутніх поколінь.

Визволивши ідею національної самостійности від обмежень групових щоденних потреб, український націоналізм перетворив її в конкретну реальну і першочергову вимогу національних зусиль. Національна самостійність як мета визвольних зусиль стала близькою, реальною і вартою того, щоб за неї жертвувати навіть і життя, бож ідеться не про дрібні щоденні інтереси, а про інтереси майбутніх поколінь, «не для мене, а для моїх внуків», як висловився старенький волинський селянин. Неписьменний і політично невироблений він, на мою думку, краще схопив у цьому вислові ідею української національно - духової соборности ніж неодин з нас.

Націоналізм розбудив ідеалістичні первні душі до боротьби за національне визволення. Давши реальну й величну візію вільної нації, він також розбудив гордість за неї і дав змогу українцеві гордо тримати голову і почуватися духово вільною людиною навіть в умовах національного поневолення, бож це поневолення стало тільки часовим, а нація є вічною. В цьому, на мою думку, основа успіху українського націоналістичного руху в 30-их роках.

Націоналізм обвинувачують в нетерпимості до інших політичних груп і в намаганні поборювати ці групи. Так, націоналізм, як ідея, завжди був, є і напевно буде проти партій, якщо партійність — в цьому і партійність т. зв. націоналістичних партій — і групові інтереси набувають в розумінні й практиці цих партій значення національного абсолюту і розбивають соборність національних визвольних змагань. Не забуваймо однак того, що і в Карпатській Україні, і під час війни та після війни, і то навіть тоді, коли Організація Українських Націоналістів мала ще майже монопольний вплив на українське політичне життя, Провід Українських Націоналістів ініціював і вів заходи до створення координуючого центру української визвольно-політичної акції з представників усіх українських політичних партій.

Націоналізм є «тоталітарною» ідеологією, якщо його ідею вищости інтересів суспільства над інтересами одиниць, груп і кляс назвемо тоталітаризмом. Він є водночас і глибоко демократичний в його ідеї братерства і рівности всіх членів нації. Глибокий ідеалізм його філософії повного духового переродження людини, відкинення нею її дрібних особистих інтересів в ім'я інтересів національної спільноти як родини братів, його ідеї самопожертви й самовідречення зродили в минулому апостолі[в] і мучеників за його ідеї, але водночас, схоплені поверхово, стали знаряддям в руках амбітних інквізиторів.

Несправедливо було б відкидати християнство тільки за те, що багато людей не зрозуміли його шляхетних ідей і перетворили його [в] суху догму й формулу, за те, що воно мал[о] свою Священну Інквізицію, або за те, що московське православіе стало знаряддям московського деспотизму. Ще й сьогодні, як бачимо, християнський світ шукає відродження первісної суті християнського закону любови Бога [і] любови ближнього.

Не мавши часу й змоги на розгорнення [і] спопуляризування справжньої суті своєї ідеалістичної філософії — адже ж він мав лише де[]сяток років за собою у моменті вибуху війни, яка аж до сьогодні спинила духово-ідеологіч[]ну працю, — спотворений його ворогами і й[о]го начеб то послідовниками націоналізм ш[е] й до сьогодні залишається незрозумілим [не] тільки для широкого суспільства, але навіт[ь] для багатьох його прихильників. Я не хоч[у] знецінювати жертвенности й ідейности тих чл[е]нів націоналістичного руху, які в Україні боро[]лися й вмирали за його ідеї. Але в умовах пі[д]пілля, без можливости нормального ідейно[го] дозрівання шляхом вільного й необмежено[го] обміну ідеями й думками, форма часто заст[у]пала зміст, ідею підмінив чин, а саме розумі[н]ня націоналістичної ідеології зводилося [до] кількох палких, але дуже загальних кличів, [які] їх деякі люди безсовісно і примітивно інте[р]претували так, як це їм було потрібно або в[]гідно. Тому визвольний національний клич «[Ук]раїна для українців» виродився в нездоров[ий] шовінізм. Клич служіння нації «Нація пон[ад] усе» пояснювався як священний наказ до бр[а]товбивства. Принцип об'єднання всіх наці[о]нальних сил в одному визвольно-революційн[о]му фронті став ідейним аргументом для груп[о]вого тоталітаризму й імітації інших модн[их] тоді тоталітаризмів. А розбурхані емоції й [я]доба чину зробили здоровий політичний роз[ум] і обачність злочином і зрадою національних

ресів.

Сьогодні модою стало писати й говорити про кризу українського націоналізму, про те, що він, мовляв, якщо й був позитивним явищем до війни, то тепер віджив своє. Ідеї, які проголосив український націоналізм, на наших очах сьогодні стають основними засадами політичної філософії визвольних рухів і внутрішньо-національного життя багатьох народів. Бож навіть відомий вислів покійного президента Кенеді «Не питайте, що нація може зробити для вас, а питайте, що ви можете зробити для нації» є немов живцем взятий з ідей українського націоналізму.

Чи віджив націоналізм своє в українському політичному житті? Для тих з нас, які прийшли до українського націоналізму через підпілля, в нових умовах життя віджили тільки старі підпільно-революційні методи організаційної праці і змінилися тільки форми вияву нашої самопожертви. Не віджив український націоналізм як ідеологія української не тільки визвольно-політичної, але перш усього духової революції. Доки Україна не виборола самостійности, не віджила націоналістична ідея потреби об'єднання всіх українських сил, у єдиному визвольному зусиллі всієї нації. Доки наше житття розбите груповими амбіціями, українець поборює українця тільки тому, що той походить з іншого села, ходить до іншої церкви, або належить до іншої організації; доки ми не навчимося бачити в кожному членові нашої нації брата і шанувати його як людину і брата, — доти і будуть актуальними націоналістичні ідеї духової соборности й братерства всіх українців у визвольній боротьбі!

Поки наша спільнота почуває себе духово зв'язаною з Україною і поки успіх української визвольної боротьби залежить тільки від зусиль українського народу, доти живими є націоналістичні ідеї про потребу жертвенности кожного члена спільноти і підпорядкування особистих інтересів інтересам загальним у справі допомоги визволенню України.

Основне питання нашого часу — це криза української людини взагалі і криза українських націоналістичних кадрів зокрема. Йдеться про те, чи ми ще здібні визволитися з оков дрібного щоденного життя і дрібних несуттєвих справ та переставити наше думання в площину основних духових вартостей і законів національної суспільно-політичної етики життя, до яких прагнув і прагне український націоналізм привернути українську людину.

Наявні познаки духової розгублености й ідейної демобілізації в українських націоналістичних середовищах є віддзеркаленням загального стану більшости нашої еміґрації. Різниця тільки в тому, що націоналісти колись були в аванґарді політичного життя і тому їхня теперішня організаційно-політична інерція більше помітна, ніж інерція інших груп, які вже давно перетворилися у ветеранські клюби. Тому зараз мова про те чи й наша організація перетвориться в такий ветеранський клюб, чи таки віднайде її загублений клейнод, ідеологічні вартості українського націоналізму, розвине їх і застосує для духової мобілізації нашої суспільности — як це було 30 років тому. Українська еміграція ще не втратила своєї ідейности, але їй бракує цілеспрямованости, пляновости праці й належної перспективи завдань і цілей. Ми всі є групою розгублених людей, які не знають, що робити й куди йти. У тій розгубленості ми крутимося довкола старих форм праці, старих ритуалів, які втратили будь-яке значення і для нас самих, а тим більше для наших дітей, що мали б бути нашою зміною. Ми часто підмінюємо великі ідеї дрібними справами і ще дрібнішими амбіціями і підняли несуттєві речі до великих принципів, у суперечці за які втрачаємо перспективу справді великих справ. Тоді як світ прямує вперед і навіть в скованій партійною цензурою атмосфері СССР відбувається шукання чогось нового, наша еміграція все ще метушиться довкола минулого або дрібного щоденного. Як і тридцять років тому, ми позамикались у вузьких групових ґетах, з-поза стін яких деклямуємо про потребу соборности й об'єднання.

Я не збираюся знецінювати вартости всього того, що робить і зробила наша еміґрація, ані теж роботи окремих людей чи груп. Справа тільки в тому, що вона мала й незадовільна, коли врахувати наш національний потенціял. Найголовніше ж, що у всій нашій праці ми як спільнота в цілому найменше уваги віддаємо тому, що на мою думку є одною з найголовніших справ, а саме: **запевнення тяглости нашої національної роботи через притягнення до неї молоді.** Тридцять років тому український націоналізм полонив у першу чергу молодь, давши їй не тільки національну ідею, але й полонивши її своїм динамізмом і величчю візії майбутнього. Український націоналізм це був могутній похід нації до великого і світлого майбутнього, і молодь з ентузіязмом включилася в той похід. Та невдовзі ми самі втратили ритм походу і проміняли візію на дрібні справи.

І тепер, якщо наша еміґрація має виконати свої завдання перед Батьківщиною, ми повинні віднайти той ритм походу, відживити візію великої справи, поставити ту велику справу понад усім дрібним, що роз'їдає нашу спільноту, видобути з-під попелу буденщини шляхетну іскру взаємопошани, прагнення високих ідеалів і готовости жертвенної праці для здійснення тих ідеалів. Нам потрібний той сіоністичний ідеалізм, який дав спромогу жидам закріпитися в Палестині й вибороти державність і в якому внутрішній демократизм і пошана особистої гідности кожного члена йшли впарі з військовою дисципліною й крайньою пожерт-

вою особистих інтересів для добра спільноти.

Український націоналізм саме і є філософією такого бойового національного ідеалізму, здатною ліквідувати наші ґета і вивести нашу націю з її політичної й духової інерції й розпорошення. Поки існують ці ґета, поки існує наша діяспора, доти актуальними й живими є ідеї українського націоналізму, байдуже чи носіями цих ідей будемо ми, що називаємо себе українськими націоналістами і в минулому віддавали нашу працю цим ідеям, чи теж хтось інший, без нас і після нас.

Ми маємо моральне право до великої духової скарбниці українського націоналізму, бо в нашій минулій праці ми чесно несли ідеї українського націоналізму і не сплямили їх. Ми маємо за собою великий моральний, духовий і політичний капітал, якого не має жадне інше українське політичне середовище. Кінчаючи один період нашого організаційного існування і стоячи на порозі майбутнього, ми мусимо відповісти на основне питання: Чи ми змарнуємо цей набутий у минулому капітал у дрібній метушні й організаційній інерції, чи таки спроможемось його розбудувати для добра всієї української спільноти?

Відповідь на це питання не може бути тільки колективним приреченням. Кожен з нас індивідуально мусить знайти цю відповідь у глибокій аналізі своїх обов'язків і в тихій розмові з власним сумлінням.

Пам'ятаймо тільки одне: колись наші діти і внуки, і ціла українська нація запитає нас:

Що ви зробили з тими духовими талантами, які передала вам нація на збереження? Чи закопали їх у землю або розтринькали в дрібних сварках, — чи зберегли та побільшили їх і повернули побільшеними вільній Україні?

Чи задумуємося ми коли над цим питанням? А якщо так, то яка наша відповідь?..

Денис Квітковський - Квітка

РОЗМОВА З ВЛАДИКОЮ МСТИСЛАВОМ ПРО ЙОГО ПОДОРОЖ ДО ЦАРГОРОДУ Й РИМУ

Дня 6-го січня 1964 р. я відвідав ВПпреосвященнішого Владику Мстислава, Архиєпископа Української Православної Церкви в ЗДА, котрий є також Головою Консисторії цієї Церкви, з метою відбути з Владикою інтерв'ю про його недавню подорож до Европи, особливо до двох великих центрів християнського світу - до Царгороду й Риму. Люблю стрічі з Владикою, бо, навіть у хвилини душевного й фізичного перемучення, навіть у хвилини найтяжчих ударів і загроз, він промінює великою вірою в перемогу Правди над Злом, в перемогу українського народу й його святої Церкви. Будучи людиною великої віри, невичерпної енергії, ініціятиви та відваги в переведенні в життя великих задумів, в додатку будучи людиною з душею переповненою творчим неспокоєм й кольосальною працьовитістю, Владика Мстислав завжди спроможний піднести Вас на дусі і заохотити до творчої дії.

Я не є кваліфікований репортер і не маю досвіду інтерв'юера, тому моя розмова з Владикою не матиме форми прямих запитів і відповідей, але буде вона звичайним переповідженням її змісту з частим, однак, цитуванням прямих висловів Владики. Як відомо, Владика Мстислав відлетів до Европи з Ню Йорку 8 листопада й вернувся 12-го грудня 1963 р. Ця подорож мала «чисто приватний характер», але її дійсний засяг цього разу був ширший й заінтересування глибші. Докладний опис цієї подорожі можна найти в місячнику «Українське Православне Слово», ч. 1 за січень 1964 року, в статті-звіті прот. Б. Желехівського. Владика Мстислав відвідав багато українських осередків в Европі, але мене спеціяльно цікавить його побут у Царгороді (Істамбул) і в Римі.

З розмови з Владикою я вичув його задоволення з того факту, що йому вдалося втягнути чи включити - хоч і в неофіційному характері — нашу Православну Церкву в історичної ваги **Дискусію Християн** в справі їх зближення щонайменше, якщо не об'єднання. З другого боку, я вичув його огірчення і щирий жаль до тих наших православних братів, часом у священичих ризах, що не зрозумівши ані духу часу, ані науки любови Христа, публічно нанадають на нього мовляв, Владика Мстислав присвячує забагато уваги Ватиканському Соборові, і то «в прихильному для Католицької Церкви тоні». Проповідування ненависти було б їм більше по душі...

Владика Мстислав уважає, що «Ватиканський Собор є подією великого значення не тільки в житті Католицької Церкви, але і в житті всього світу», тому ми не сміємо стояти осторонь і бути глядачами там, де треба рішучої і мудрої дії. Ми не можемо і не сміємо жити тільки життям власних парафій, встромивши, як струсь, голову в пісок і уявляти собі, що життя стоїть на місці, бо ми нічого не бачимо... «Ватиканським Собором», стверджує Владика

Мстислав, «і подіями, які він викликує, не тільки цікавиться цілий світ, але й переживає їх так чи інак намагається зайняти своє становище до них». Навіть атеїстична, безбожна Москва вислала своїх офіційних «обсерваторів» на цей Собор. Ці «православні обсерватори» комуністичної Москви твердять, що вони репрезентують всю московсько-большевицьку імперію, від Балтику аж по Пацифик, в тому й Україну. І якщо Українську Католицьку Церкву репрезентують на соборі майже 20 українських католицьких єпископів, то Українська Православна Церква не мала там ані одного свого речника - офіційного чи не офіційного. «Тому я щасливий» - каже Владика Мстислав - «що мені вдалося вписати (хоч і посередньо) і нашу (Українську Православну Церкву в аннали того Собору - і це проти всіх заходів московських «обсерваторів», щоб не допустити мене на Ватиканський Собор, в будьякому характері».

Відвідини Владики Мстислава в Царгороді (14 - 19 листопада 1963 р.) мали також дуже велике значіння, бо відбулися вони коротко перед історичною зустріччю Вселенського Православного Патріярха Атанагораса з Папою Павлом УІ на початку січня ц. р. на теренах св. Землі. Владика Мстислав, будучи особистим гостем Патріярха Атанагораса, мав змогу поінформувати його про поневолення Укkраїнської Православної Церкви на рідних землях та про існування і буйний розквіт цієї Церкви в усіх кутках вільного світу. «Я в Царгороді, і всюди, де тільки міг», казав Владика Мстислав, «пригадував про дійсне чудо Боже, себто про існування Української Православної Церкви у вільному світі, яка, не зважаючи на ворожість до неї чужих і самопасів - її власних дітей, все ж таки зросла до числа понад 500 парафій, які обслуговує майже 400 священиків. Наявність нашої Церкви у вільному світі й заборона її існування в самій Україні була під час моєї подорожі часто-густо предметом розмов з чужими людьми, і то людьми на високих щаблях драбини».

«На терені Царгороду (Істамбулу) є зрозуміння до факту існування нашої Церкви й великі можливості оформлення її в лоні Вселенської Православної Церкви», продовжував Владика. «Хочу вірити, що ми — православні зуміємо скористати з тих можливостей». Бо так чи інакше, чи ми того схочемо, чи ні, чи з нами, чи проти нас - велика реформація Церкви Христової й намагання зближення до себе її синів і доньок, ітиме впертим кроком вперед. «Християнський світ», казав Владика, «таки потребує оновлення й наближення себе до єдиної Церкви Христової, яку нам залишив наш Спаситель і яку люди - наші попередники довели до розбиття й безлічі розгалужень, що ще й досі себе взаємно поборюють».

Владика Мстислав задоволений також із свого побуту в Римі (21 листопада до 2 грудня 1963 р.). Хоч без «мандату», в приватному характері, він від 26 листопада був присутній на засіданнях II Ватиканського Собору в катедрі св. Петра, будучи особисто запрошений Секретаріятом Собору в характері обсерватора. «Я особливо вдоволений з мого побуту в Римі» - говорив Владика - «тому, що допіру на його терені українські католицькі єпископи спромоглися виявити зо мною нашу національну солідарність. Виявлення цієї солідарности дало нам змогу перевернути догори ногами всі заходи москалів, щоб не допустити мене на Ватиканський Собор. Шкода, що на нашому українському терені не вміли дотепер виявити такої солідарности. Хочу вірити, що й це зміниться на краще».

«З подорожі до Европи я під кожним оглядом вдоволений», казав Владика. Шкодую лише, що не міг піти ще до св. Землі на стрічу нашого Патріярха з Папою. А вдоволений тому, що скрізь де мені прийшлося бути, я своєю появою пригадував про існування української проблеми, як такої. Вдоволений ще тому, що мав змогу пізнати входи й виходи Риму й Царгороду». Крім того, як уже згадувано, на Ватиканському Соборі є майже 20 українських католицьких єпископів і прелатів, повноправних членів того Собору. «Вважаю», говорив Владика, «що не вільно нам бути байдужим до того, як ця репрезентація українського народу наш нарід на тому Соборі репрезентує». Наше зацікавлення ролею, яку відіграють ці наші ієрархи на Соборі, та вказування на нашу національну й долеву пов'язаність з ними, може мати далекоідуче значіння. Приналежність до одної чи другої української церкви не сміє бути причиною нашого розбиття й байдужости чи ворожости до себе, бо історія призначила всім нам — православним і католикам — ту саму долю. Не може бути вільної української церкви в поневоленій українській державі! Тому, якщо на Ватиканському Соборі є 20 **українських** католицьких єпископів і прелатів, ми не можемо й не сміємо бути байдужі до нього.

«Головною причиною скликання II-го Ватиканського Собору було сьогоднішнє становище християнства, яке то становище вважають за трагічне». Переоцінка цінностей, відсвіження чи заміна перестарілих форм новими, зближення церкви до життя, - зн. жити потребами й зацікавленнями та болями і радостями вві-

рених їх опіці людей, - це теми й проблеми, які стоять і очікують своєї розв'язки не тільки перед 2.200 членами Ватиканського Собору, але й перед цілим християнським світом, включно з нашою Церквою. «Окрім того, близькість Москви - центру скоординованого і послідовного наступу на все християнство, змушувала католицьких ієрархів до докладнішого обрахунку власних сил, скорої реакції та перегляду засобів, коли вже не до контрнаступу, то хоч до оборони, і тут в першу чергу Католицької Церкви».

«Які будуть остаточні рішення Ватиканського Собору і чи спричиниться він хоч би до зближення усіх християн, годі сьогодні сказати. Існують підстави думати, що так. До цього «т а к» може довести постава решти зорганізованого в інших церквах християнства, зокрема ж Вселенської Православної Церкви. Ця постава може мати великий вплив на більшість прогресивно і відважно думаючих членів Ватиканського Собору та довести їх до рішень, які зможуть прийняти і інші церкви, не наражуючись чи то на пониження, чи то на дотепер практиковану Ватиканською Курією умову: самоліквідуйтесь і ввійдіть у склад Католицької Церкви. До цього очевидно, інші церкви і особливо Вселенська Православна Церква не можуть допустити, вж хоч би тому, щоб не наразити християнський світ на ще більший у ньому хаос, який напевно викликала б така самоліквідація».

Так, чи інакше, чи до об'єднання або щонайменше до зближення християнських церков дійде, в інтересі Української Православної Церкви та в інтересі українців взагалі є, щоб ми були **партнером, а не предметом цієї Історичної Дискусії.** Наша участь в цій дискусії, в цьому «діялогу», як дехто називає її, повинна бути щира, отверта, доброзичлива, але рівночасно гідна. Ми повинні завжди бути готові на порозуміння, в дусі християнської любови, на якнайтіснішу співпрацю християнських церков, але не підемо на самоліквідацію чи капітуляцію. В словнику Української Православної Церкви не має слова «капітуляція» і ми його там не введемо. Віримо, що Ватиканський Собор і взагалі увертюра до християнського об'єднання з Риму іде під знаком Хреста, а не меча.

Ось приблизний зміст розмови з Владикою Мстиславом. Ми, українці — православні й неправославні — повинні бути надзвичайно вдячні йому і всім тим, що уможливили йому його подорож до Царгороду й Риму, бо устами Владики Мстислава ми сказали всьому християнському й нехристиянському світові, що **Українську Православну Церкву, в Україні, де вона мусить мовчати, і поза її границями, репрезентує і говорить** в її імені не Москва й її безбожна московська «Патріярхія», **але Українська Православна Церква, що тепер живе на вигнанні і в катакомбах, ховаючися від переслідувань «Третього Риму»;** подруге, ми повинні бути горді, що своїм кроком Владика Мстислав включив нас у ряди **творців** великих історичних подій. Бо який не був би вислід і Ватиканського Собору, і всіх заходів об'єднання Христових Церков, то не має сумніву, що цей вислід не тільки зачепить, але матиме колосальний вплив і на нашу Церкву. Тому ми не можемо й не сміємо бути тільки глядачами там де — з нами чи без нас — буде рішатися і наша доля та доля дорогої нам Української Православної Церкви.

Євген Онацький

ПОЧАТКИ ОУН

(ІЗ ЛИСТУВАННЯ З ЧЛЕНАМИ ПУН)

У днях 10-12 вересня 1927 р. відбувався в Римі, де я тоді проживав, Інтернаціональний Конгрес Студентів. Взяли в ньому участь і представники українського студентства: Ост. Ріжанківський, В. Орелецький та Петро Кожевників. У розмовах із останнім я висловлював своє невдоволення з польонофільської політики уряду УНР., та вказував на повний маразм, що запанував серед української наддніпрянської еміґрації, яка явно затратила віру і енергію, та живе пасивно з дня на день. Кожний заліз у свій маленький куток і мріє лише про одне: щоб його не чіпали і дали можливість якось прожити. Такому психічному наставленню нашої інтелігенції, певно, сприяють важкі матеріяльні обставини, але головне полягає все-таки в відсутності перспектив — старе розгублено, нового не знайдено...

На це Кожевників мені завважив, що моя оцінка ситуації не зовсім вірна: українська ідейна молодь, що також розчарувалася в політиці своїх батьків, ось вже два роки як організується, шукаючи нових шляхів, що з них могли б відкритися нові перспективи. В Празі існують тепер дві націоналістичні організації тої молоді — Група Української Національної Молоді та Леґія Українських Націоналістів.

Ця остання складається переважно з наддніпрянців, і до неї належить і він, Кожевників. Вони обстоюють засаду соборности всіх українських земель і зовсім не погоджуються з політикою уряду УНР, та виявляють значну активність. Він запропонував зв'язати мене з Леґією і взагалі з націоналістичним рухом.

Я не відмовлявся і попросив його прислати мені з Праги відповідні публікації та взагалі тримати мене в курсі справ.

Виїхавши з Риму, П. Кожевників прислав мені з Праги листа з 29 вересня. З цього листа й починається моє листування з чільними діячами українського націоналістиїного руху, що вилився в організаційні рамки ОУН. До того часу я мав зв'язок тільки з д-р Д. Донцовим, в якого « ЛНВіснику» містив деякі свої статті, але в листуванні з яким ніколи ніяких ідеологічних чи організаційних справ не порушувалося.

Кожевників же в першому ж листі до мене з Праги з 29 вересня 1927, після різних справ більш приватного характеру, повідомляв:

... В кінці жовтня відбудеться мала передконференція, а в кінці грудня, чи на початку січня, широка конференція. Безумовно, прийдеться займатися також справою «італійського ґрунту». Подав я вашу адресу редакціям «Студентського Вісника», «Нац. Думки» і «Державної Нації». Сподіюся, що Ви (а також проф. Гриненко) будете одержувати реґулярно різні друки. Помітив я в «Союзі Орг. Укр. Націон.» бажання послати Вам і проф. Гр. запрошення на конференцію. Остаточно справа рішиться в кінці жовтня. Було б добре, коли б до того часу подали мені, чи не цікавить Вас якабудь із намічених тем рефератів...»

Другого листа від Кожевникова я одержав уже з Берліна з датою 22 жовтня: в ньому він знову писав:

«...На початку листопада дебудь збереться невеликий гурт для з'ясування всіх питань, які відносяться до праці «Союзу» та скликання відомої Вам конференції. Я надіюсь, що із Божою поміччю Ви таки розкачаєтесь і також приїдете в потрібний час...»

У черговому листі з 2 листопада, теж із Берліна, він писав:

«... Цими днями ширша парада має обговорити та вирішити низку важних церковних справ, у тому числі також питання евентуальної праці в Римі...»

З листом із 6 грудня п. Кожевників переслав мені низку матеріялів і додавав: «...Після перечитання всього залученого Ви побачите самі, в чому діло. Від себе додам лише, що справа на найкращому шляхові. Є люди і є бажання повести найширшу працю. Треба лишень те бажання **зреалізувати.** Зараз такий мент, що **кожен** український націоналіст повинен дати самому собі відповідь, чи він лишатиметься пасивним, чи він хоче стати активним. Оскільки друге, то шлях, на якому має розвиватися активність, намічено. Треба лише, щоб кожен без довгих вагань твердо став на виразну позицію. Справа ціла зовсім виключає хитання і вичікування. Коли я пишу до Вас, то чомусь уважаю за доконаний факт, що Ви рішили вже порвати з переходовою національно-політичною пасивністю... Виходячи із припущення, що Ви рішили активізуватися, звертаюся до Вас із такими справами:

1. Згодитися на проведення грошевої збірки на залучену листу;
2. Згодитися на співробітництво в «Розбудові Нації» (окреме запрошення висилається Вам із Праги). (Дійсно я одержав таке запрошення за підписом В. Мартинця і з печаткою Проводу Українських Націоналістів);
3. З'ясувати Ваше загальне становище в справі вступу до «Леґії Українських Націоналістів»...

... Поза згаданим прошу Вас рахуватися з можливістю Вашої участи в Конґресі Українських Націоналістів (десь літом 1928 р.). Бажаю знати, чи не взяли б Ви на себе якогось реферату...»

До листа було приложене й «Звідомлення» ч. І Проводу Українських Націоналістів ч.35/27:

«І. Конференція Українських Націоналістів в днях 3 - 7 листопада 1927 р. покликала до життя Провід Українських Націоналістів, до якого покищо входять: інж Дмитро Андрієвський, полк. Євген Коновалець, Володимир Мартинець і Микола Сціборський. Як п'ятий член, має ввійти представник краєвих націоналістичних кол.»

Далі повідомляється про розподіл функцій і про рішення видавати «Розбудову Нації». Все «Звідомлення» ч. І видруковане в першому числі «Р. Н».

В листі з 2 січня 1928 р. п. Кожевників писав:

«...З приємністю прийняли всі Вашу згоду співпрацювати в «Р. Н.» Прошу Вас **вже зараз** надіслати щось для лютневого числа. Перше число вийде цими днями. Нам було б цікаво щось мати із італійської визвольної боротьби минулого століття або щось актуальне...»

У кінці лютого я дістав обіжник з датою 22 лютого:

«Вельмишановний Пане! Підготовка Конґресу Українських Націоналістів вимагає якнайкрашого розроблення низки проектів. У першу чергу ходить про випрацювання ідеологічної плятформи українського націоналізму, далі про статут єдиної організації та врешті про програму Конґресу. Просимо Вас протягом найкоротшого часу надіслати нам Ваші думки та завваження щодо нижче поданих питань. Наколи б Ви не могли відповісти на всі питання, то просимо застановитися лише над тими, які для Вас здаються більш важливими. Просимо відповіді подавати яко мога докладніші, але будемо дуже вдячні також за надіслання коротких реплік, якими Ви зайняли б становище до ок-

ремих питань...»

Не наводжу тут дуже довгої низки запитів, задля ощадження місця. Відповідь на них треба було дати до чотирьох тижнів.

В листі з 29 березня п. Кожевників писав:

...«Пишу цього листа до Вас, бо чує моє серце, що Ви гніваєтеся й на мене, і на «Р. Н.» за неможливу коректу Вашої статті. Я сам у великій розпуці, особливо зза того «не», що там упхали перед словами «підносять старе заялозене гасло...» Це якраз міняє думку... Ваша стаття сподобалася не тільки Проводові, але й ширшій авдиторії «Р. Н.» З тих відгуків, які я маю, більшість звертає увагу на Ваше дуже влучне розмежування українського націоналізму від італійського фашизму (справа йде про статтю «Дещо про фашизм. Листи з Італії. Є.О) Прошу Вас уклінно далі надсилати Ваші статті. Між нами кажучи, успіх «Р. Н.» перейшов сподівання найбільших оптимістів...»

В листі з 5 червня Кожевників писав, що він збирається на місяць до Франції. Крім того: «...Особливих новин зараз не можу подати, бо вся праця має підготовний характер. В усякому разі восени (вересень) хочемо відбути плянований конґрес. Це вимагає великої підготовки. Цими днями виготуємо пляни рефератів, що будуть предложені Конґресові. Коли б Ви хотіли, я надішлю Вам для зазнайомлення...»

В листі з 14 вересня:

«...Я був аж два місяці в Парижі... Вчора я послав Вам... три примірники англійської брошурки, яку випустив Провід «Ukrainian Question». У Вас збирається інтернаціональна публіка (бо у нас був пенсіон Є. О.), може, хто й поцікавиться. З великою приємністю прийняли всі Вашу ласкаву згоду бути постійним співробітником «Розбудови».

В листі з 24 жовтня п. Кожевників писав з Парижу:

«... Я не писав Вам, бо був сильно обтяжений працею, а крім того збирався в дорогу. У Парижі буду яких два тижні. Куди далі, побачимо. Отже:

1. Ваша стаття про Церкву друкується **без змін** у черговому числі.
2. Брошурку «Ukrainian Question» на подану адресу до Манчестеру пішлемо.

Прошу Вас:

1. Подати мені, чи Ви могли б взяти участь у Конґресі десь у другій половині грудня на терені Чехії. Кошти подорожі покриємо спільними зусиллями (щось Ви, щось організація, а то, може, повністю організація).
2. Оскільки так, то чи могли б Ви ввійти до Президії Конґресу?
3. Незалежно від Вашої безпосередньої участи, чи не могли б Ви виготовити один із рефератів, чи підрефератів (теми були оголошені в «Р. Н.» ч. 6, ст. 244).

Запевняю Вас, що Ваша ближча участь у діяльності організації, а зокрема в Конґресі, бажана не тільки мені, але також усім нам. Я сподіваюся, що Ви не дасте негативної відповіді на всі питання...»

На жаль, мої матеріяльні справи стояли так зле, що я не міг наважитися дати запернення в приїзді на Конґрес.

В. Мартинець в листі з 19 січня з Берліну мені писав:

«... Конґрес Українських Націоналістів відбудеться невідклично дня 27 січня б. р. у Відні. Ваша присутність дуже бажана, про що впрочім писав Вам з нашого доручення п. Кожевників. Коли б ніякі перешкоди не здержували Вашого приїзду та Ви рішилися приїхати на Конґрес, просимо Вас відворотною поштою «експресс» повідомити, щоб ми могли Вам вчасно подати адресу в Відні, на яку Ви мали б зголоситися. Для Вашої інформації подаємо, що Конґрес потриває коло 6 днів. Вістку про Конґрес (дату і місце) просимо вважати довірочною...».

(Продовження буде)

Осип Бойдуник

ГОТУЮЧИСЬ ДО V ВЗУН

(Закінчення)

5.) ПИТАННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ВЗАЄМОВІДНОСИН у нас найменше розроблене. То не значить, що йому не присвячувано увагу.

Ю Миколин зовсім слушно пише, що «український націоналізм повинен чітко підкреслити його прихильне ставлення до всіх сусідніх націй», а також, що «важливим є також наше ставлення до наднаціональних об'єднань і спільнот». Однак, каже Ю. Миколин, «для нас питання міжнаціональних федерацій може бути питанням дальшого порядку, питанням, яке ми можемо розглядати щойно після виборення незалежности України».

П. К. Боярський у своєму «Національному Солідаризмові», виданому в 1946 р., пише: «Вічний мир може існувати лише між вільними народами і людьми, які позбудуться інстинкту панування над іншими... Коли досягнемо такого стану, тоді прийде чергова вимога, а саме — міжнародної співпраці». «Міжнародня співпраця може бути лише на засадах свободи і суверенности всіх окремих народів... Така міжнародня співпраця може бути оперта і побудована лише на засадах міжнародного соліда-

ризму... Політична незалежність народів у своїх суверенних державах і солідарна співпраця між ними є запорукою поступу, миру, добробуту одиниці, народів і цілого людства».

В «Деклярації» ПУН з нагоди III-го ВЗУН в 1947 р. сказано: «Національний та міжнародній солідаризм ідуть впарі та взаємно себе підсилюють та доповнюють».

В 1947 р. заходами ПУН створено «Інтернаціонал Свободи», організацію для співпраці поневолених народів. Тодішній член ПУН О. Зибачинський, як секретар «Інтернаціоналу Свободи», опрацював концепцію об'єднання народів Сходу Европи і сусідуючих з нею на сході народів зпоза Европи, під назвою «Інтерконтинент». На жаль, ця концепція на той час не була надто популярна і актуальна так, як не була актуальна і польська аналогічна концепція під назвою «Інтермаріюм». Ці обидві концепції пропонували об'єднання народів чи держав в відповідній надбудові - конфедерації, чи федерації, чи в якійсь іншій формі.

Нещодавно О. Бойдуник, в характері голови УНРади, у своєму інтерв'ю для «УСлова» знову видвигнув це питання об'єднання народів Сходу Европи. Воно тепер є предметом розгляду у ВО УНРади – як можна його актуалізувати і реалізувати.

У «Зверненні» Голови УНРади О. Бойдуника до Українців в Україні й поза її межами з нагоди річниці 22 січня, в 1962 р. сказано: «Ми свідомі того, що колись прийдеться жити з московським народом в добросусідських стосунках, а може, й співпрацювати з ним не лише по господарській, але й по політичній лінії. Але коли? Тоді, коли Україна буде звільнена від московської окупації і стане суверенною державою».

Поза тим, цим питанням займається інж. Дмитро Андрієвський.

Отже ж, питанню національних взаємовідносин, яке видвигнув Ю. Миколин, треба присвятити дещо більше уваги.

6.) ПЕРСПЕКТИВИ ВИЗВОЛЬНОЇ БОРОТЬБИ В УКРАЇНІ в ПУН від ряду літ поставлені так, як їх розглядає Я. Гайвас у своїй доповіді.

7.) РОЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЕМІҐРАЦІЇ у визвольних змаганнях, від самого початку існування УВО і ОУН та УНРуху, визначена так, як її визначує Я. Гайвас у своїй доповіді, тобто, як допоміжний чинник у визвольних змаганнях українського народу.

В резолюції III-го ВЗУН-у з 1947 р., в 3-му розділі сказано: «1) Еміґрацію трактує ОУН, як дуже важливий, але побічний відтинок Української Визвольної Боротьби. Проте, він важливий тим, що тільки поза межами московської окупації можливий вільний вияв духу українства та організація і систематична праця на деяких ділянках роботи».

В « Деклярації ПУН з нагоди III-го ВЗУН». сказано: «Хоч Організація Українських Націоналістів свою головну ролю бачить у краєвому секторі, то в сучасних умовах вона зверне велику увагу на українське життя на еміґрації.. Політичне життя на еміґрації мусить бути тісно пов'язане з краєвими процесами та подіями. Тільки на базі глибоких та органічних зв'язків з краєвим життям у повному зрозумінні цього слова, еміґрація може сповнити свою ролю тепер і в майбутньому. Інакше вона переміниться в еміґранщину, яка, почавши з конюнктурної політичної спекуляції, покінчить цілковитим розбиттям і розкладом».

Наскільки ПУН-ові вдалися його задуми, а наскільки справдилися його проґнози, хай відповість собі кожний без нас.

Сяк чи так, еміґрація є і залишається лише допоміжним чинником у визвольних змаганнях українського народу. Доля України буде рішатися в Україні українським народом. Це ПУН підкреслює при кожній нагоді.

8). УСТРОЄВІ ЗМІНИ В НАЦІОНАЛІСТИЧНОМУ РУСІ є - по перспективах визвольної боротьби в Україні — найскладнішим питанням.

Підходячи до розгляду і розв'язки того питання, не сміємо забувати, що ОУН є революційно-політична організація. З того характеру випливають і її завдання. У виконуванні тих завдань ОУН мусить бути незалежна і ніким і нічим не сміє в'язатись.

Теоретично логічно беручи, концепція М. Плав'юка не позбавлена рації, якщо брати УНР-ух, як цілість, і якщо б ми находилися на Рідних Землях у суверенній українській державі, і якщо б ОУН і ІСНО (Ідеологічно Споріденні Націоналістичні Організації) мали інші завдання, як вони кожна окремо мають.

Але коли ми цю концепцію розглянемо з практичного боку, з увагою зокрема на визвольні змагання і ті завдання, які мають окремо ОУН, а окремо ІСНО, зв'язане законами держав свого осідку і діяння, то ця концепція перебудови УНРуху і ПУН є не реальна і не актуальна.

Ми щойно вказали на характер і завдання ОУН. Тут мусимо додати, що засяги ОУН далеко ширші, як засяги ІСНО. Завдання і засяги ІСНО є поза межами України, а засяги і завдання ОУН є головно в Україні і допоміжно поза Україною. Завданням ІСНО є зберегти українську спільноту поза межами України у вільному світі, а в додатку допомагати українському народові в його визвольних змаганнях, наскільки на це дозволяють закони держав їх діяння. Для тих завдань ІСНО мають гуртувати у своїх рядах якнайширші маси українців, без огляду на їх ідеологічно-політичну зрізничкованість, чи приналежність, чи невтральність, чи індиферентність.

Конфронтуючи ті різні характери, завдання, засяги діяння і вимоги діяння, приходимо до висновку, що в'язати ті організації якиминебудь організаційними вузлами є, що найменше, недоцільно. Це було б зі шкодою так для одних, як і для других. Найкращим доказом того є те, що суспільно-громадські організації, які вхо-

дять по ідеології в систему УНРуху, постійно застерігаються проти організаційного пов'язання з ОУН, зберігаючи лише духово-ідеологічне споріднення. Тому щойно недавно, бо у березні 1962 р., переіменовано ті організації на їх власне вимогу з «Сестринних Організацій» (СО) на «Ідеологічно Споріднені Націоналістичні Організації» (ІСНО).

Якже ж супроти такого застереження і переіменування вони мали б творити спільний з ОУН Провід? Це ж було б вже не теоретичне, як СО, але дуже реальне організаційне пов'язання: отже ж тут якась «неув'язка» в цій концепції.
Коли б прийняти концепцію М. Плав'юка, то або ОУН мусіла зректися своєї революційно-політичної незалежности і підпорядкуватися вимогам, яким підпорядковані ІСНО силою законів держав, в яких вони діють, або ІСНО мусіли б перейти на статус чужинецьких агенцій, як такі, що підпорядковані Проводові, який находиться поза межами держави їхнього діяння. Іншого виходу не було б. Тоді ІСНО були б наражені на те, що вони могли б кожної хвилини бути тими державами заборонені, або, щонайменше, припинені в діяльності. Що то завдало б шкоди так для ОУН, як і ІСНО, про це зайво дискутувати.

Тому, якщо теперішню систему і структуру УНРуху треба міняти — до чого я не знаходжу і не бачу розумної причини і потреби — то треба шукати іншого способу чи концепції.
Сяк чи так, але в'язати ОУН з якиминебудь законами чужих держав не слід, бо це була б компромітація не лише ОУН, але цілого українського націоналізму. А створення спільного Проводу ОУН-ІСНО було б, власне, в'язання ОУН з чужими законами.

III.

НЕДОЛІКИ СТУДІЙНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ.

Ю. Миколин у своїй «Спробі розгляду», яку ми вже вгорі цитували, ставить запит: «Про які ж зміни в націоналістичній ідеології йде мова?». І тут же, йдучи по лінії цього ж самого питання у доповіді проф. Б. Боцюркова, відповідає: «Йдеться про ряд похідних питань, які випливають з основних принципів і які або не були дотепер уточнені, або були неправильно інтерпретовані, або врешті інтерпретація яких мусить бути змінена й пристосована до нових умов життя і визвольної боротьби».
Ми з вдоволенням зазначуємо це ствердження, яке збігається з твердженням проф. Б. Боцюркова, бо воно вказує, що з українським націоналізмом і його ідеологією не є аж так зле, як це дехто думає.

Потрібно лише деяких уточнень, чи інтерпретацій програми і устрою, беручи до уваги ті суспільні процеси, які відбуваються в Україні. Але як ці процеси устійнити і провірити?! До цих процесів, про які ми лише читаємо в пресі, ми мусимо підходити дуже обережно, а тим більше, коли вони мають служити за підставу коректив чи доповнень в політичній програмі ОУН. В тих «суспільних процесах» в Україні ми мусимо розрізняти, що є **органічними процесами,** а що «процесами» штучними, насильно накиненими, чи насадженими московсько-большевицьким режимом **проти волі українського народу.** Нас обов'язують і ми мусимо **орієнтуватися лише на перші, на процеси природно-органічні.** Але насувається питання, як їх провірити? І на це треба шукати способу. Між похідними питаннями, про які говорять і Ю. Миколин і Б. Боцюрків, які потребують «уточнення» чи «інтерпретації», є й такі, що їх охоплює політична програма ОУН. На жаль, ані один з доповідачів не торкнувся на «Студійній Конференції» політичної програми ОУН та не вказав, які питання в цій програмі потребують «уточнень», чи «інтерпретації»; не зазначив, чи взагалі якихнебудь коректив і доповнень потребує політична програма ОУН? І в тому є недолік «Студійної Конференції» в Торонто. Якщо Конференція такого завдання собі не ставила — шкода.

І тому «Теренові Конференції» мусять тим питанням доповнення і коректив у політичній програмі ОУН, так як і в Устрої ОУН, присвятити належну увагу, щоб дати матеріял Підготовчій Комісії, який допоміг би їй виготовити проєкти для 5-го ВЗУН, котрий мав би розглянути і схвалити ці доповнення і корективи.

Ю. Миколин у своїй вже кілька наворотами згадуваній «Спробі» пише: «Недавно один американський журнал писав, що основною слабістю кубинського визвольного руху є брак чіткої політично-соціяльної програми, яка мала б прийти на зміну Кастровій системі. Це треба памґятати і українській еміграції — пише Ю. Миколин, — бо так як... клич «геть з Кастром» недостатній для того, щоб підняти кубинські маси до боротьби за визволення, так і клич «геть з Москвою і большевизмом» також не буде вповні вистачальним для мобілізації українських мас. Якщо ми несемо кличі свободи й людської гідности, то мусимо докладно з'ясувати — як ця свобода має виглядати, а зокрема запевнити і програмою і ПРИКЛАДОМ, що скинення одного тоталітаризму не приведе до встановлення нового тоталітаризму, вирощеного на наших еміґраційних загумінках». Ми вповні згідні з тим всім, що написав Ю. Миколин. Ми вже вище згадували, а навіть цитували, що так а не інакше у нас поставлена справа.

Перше покоління УНРуху вже на І-му Конґресі 1929 р. дало чітку програму ОУН, як мала б будуватися майбутня українська держава.

В ході процесу росту Руху, ця перша програма була змінена на II-му ВЗУН-і в 1939 р., згідно з «націократією», яку оформлював знову ж таки член ПУН першого покоління. І ця програма була доосновно змінена на III-му ВЗУН-і в 1947 році по лінії «Національного Солідаризму», сформульованого знову ж таки членом ПУН з першого покоління. Ця програма з незначними корективами і доповненнями була потверджена 4-тим ВЗУН у 1955 році.

Можна — як хто схоче — суперечити, чи ці програми є задовільні. Але вони були одні, а другі є сьогодні.

Д-р М. Антонович, у своїй доповіді на торонтській конференції, зовсім слушно звертає увагу, що протиставлення націоналізму демократизмові і лібералізмові, то якесь непорозуміння. Не знаємо, що саме мав тут на увазі д-р Антонович. Але ми також твердимо, що таке протиставлення є непорозумінням. На сторінках «УСлова» ми вже нераз звертали увагу на те непорозуміння. Там ми вказували, що націоналізм можна протиставити лише інтернаціоналізмові і космополітизмові. Але тут же насувається питання: а що мають націоналісти протиставити лібералізмові, соціялізмові, комунізмові, колективізмові і т. д. — як соціяльним системам чи як соціяльно-економічному ладові?

Демократизмові, чи демократії ми можемо протиставити народовладу — як устрій державної влади, яка є складовою частиною національного солідаризму. Але що протиставити, як сказано, соціялізмові, лібералізмові, комунізмові, колективізмові, які також є пов'язані з демократизмом, бо всі себе так і називають — демократами? Ми вже попереду вияснили як треба «інтерпретувати» демократизм і демократію і до цього питання не будемо тут повертатися. Ми хочемо лише ще раз вказати, що між ідеологією з народновладністю українського націоналізму і демократизмом з його ідеологією, чи ідеологіями, таки є різниця, на що ми раніш вже звертали увагу.

І тому ми, українські націоналісти, супроти лібералізму, соціялізму, комунізму, колективізму і т. д. повинні ставити і ставимо від 1947 р., національний солідаризм.

П. К. Боярський у своєму «Національному Солідаризмі» пише: «Тим способом демократичному лібералізмові і колективізмові (тобто комунізмові) протиставляємо народовладний національний солідаризм». Те саме сказано в «Господарстві» О. Бойдуника.

Ми вже згадували, як III-й ВЗУН в 1947 році оцінив «Національний Солідаризм» — чи то в програмі ОУН, чи в резолюціях, чи в «Декларації» ПУН.

IV-й ВЗУН 1955 року, щоб надати національному солідаризмові більшого значення, чи щоб підкреслити його важливість в ідеології українського націоналізму, «переніс» його з розділу про господарство, куди його включив III-й ВЗУН, до розділу «Соціяльна політика», що є ширшим поняттям, бо охоплює також господарську ділянку, хоч у програмі ОУН господарство є в окремому розділі.

«Ідеологічна Конференція ОУН» в 1948 році у своїх резолюціях ствердила традиційність національного солідаризму і його народовладного устрою, починаючи XVII століттям. А крім того присвятила національному солідаризмові окрему резолюцію.

Сл. п. д-р Остап Грицай у «Слові до Молоді», з нагоди першого з'їзду «Зарева» в 1949 році, писав таке: «Молоді Друзі! Передусім тішить мене видвигнена Вами і втілена в Ваше об'єднання ідея Національного Солідаризму... Я прочитав уважно все і не знайшов тут нічого, з чим би сьогодні в нас тверезо і здорово думаюча людина не могла погодитися... Національний солідаризм дійсно благодатний і благотворчий... За правду, молоді товариші: скільки спасенної, державно-творчої мудрости утаєно в простому гаслі: Національний солідаризм».

Наталя Павлушкова, сестра Миколи, підсудного в процесі СВУ в Києві в 1929 р., написала таке: «Ідеї національної єдности, національного солідаризму були провідними ідеями моїх найближчих по духу і по крові рідних, Сергія Єфремова, Миколи Павлушкова і Володимира Дурдуківського — організаторів і керівників СВУ-СУМ на Україні і їх друзів Володимира і Миколи Чехівських, Людмили Старицької - Черняхівської, Олександра Черняхівського, братів Матушевських і інших найкращих патріотів з СВУ і керованої Миколою Павлушковим Спілки Української Молоді».

Отже, від видвигнення Організацією Українських Націоналістів ідеї і концепції національного солідаризму ця ідея стала настільки популярною і атракційною, що до неї починають усі признаватися.

Промовчування її в нас не дає нам жодної користи. Навпаки, промовчування і уникання її залишає деяку порожнечу, бо відчувається брак конкретного гасла, яке можна протиставити соціялізмові, комунізмові, лібералізмові і т. д. І вкінці через наше промовчування і уникання того гасла, нам можуть його «вкрасти» — так, як вже не одну ідею нам «вкрали» через наше недбальство.

Це повинні мати на увазі так Теренові Конференції, як і V-й ВЗУН при розгляді і намічуванні коректив та доповнень програми ОУН.

КУДИ ПІШЛИ АМЕРИКАНСЬКІ ДОЛЯРИ?

Нечувано ґрандіозну поміч дав дядько Сем різним державам і народам за роки 1945—1962. Великанську суму (103 тисячі мільйонів долярів) зложили платники податків у ЗДА, щоб зруйнованим у другій світовій війні народам помогти «стати на ноги», а слабо розвиненим двигнутися на вищий ступінь економічний і культурний.

АМЕРИКАНСЬКА ПОМІЧ 1945 — 1962

Корисна	(в мільярдах долярів)
Західня Европа	50.5
Японія	5.0
Формоза ,Полудн. Корея	9.5
Греція Туреччина	7.0
Філіпіни	1.7
З малою користю	
Полуднево-східня Азія	7.5
Латинська Америка	6.5
Близький Схід	4.0
Індія і Пакістан	5.5
Африка	0.7
Інші краї	5.1
Разом	**103.0**

Половину великанської суми дістала Західня Европа за історичним пляном Маршалла. За це поставлено авторові пляну пам'ятник у Франкфурті над Майном. Ледве 15 літ проминуло, а вже в Західній Европі мало про цей плян говорять, а ще менше беруть на увагу, коли між ЗДА і Західньою Европою принагідно виринають труднощі, нпр. справа від'ємного платничого балянсу ЗДА.

Рівно 47% американської помочі припадає на Західню Европу. Без цієї помочі не було б «господарського чуда» в Західній Німеччині, не було б мови про «велич» ,ранції сьогодні, про Італію вже й не згадуючи.

Рештою 53% ЗДА сподіваних успіхів рідко де діждалася. Японія (95 міл. людности) єдина з повним успіхом зужила 5 мільярдів долярів на відбудову господарського й соціяльного життя. Подібно можна сказати про Формозу і — з деякими застереженнями про Полудневу Корею. Ці краї отримали 9.5 мільярда допомоги. Господарство Формози робить поступ, у Пол. Кореї яко-тако функціонує.

Даючи 7 мільярдів підмоги Греції і Туреччині (35 міл. людности), ЗДА спинили наступ комунізму на ці краї. У перших роках по війні червоні партизани в Греції були близькі перемоги. А коли Тіто роз'єднався із Сталіном в 1948 р., удалося червоних прогнати.

Філіпіни (30 міл. людности) з 1.7 мільярдами долярів підмоги вспіли свою економіку оздоровити.

З повищого видно, що 66% американської помочі для чужих країв були зужиті корисно.

Яку користь принесли решта 36 мільярдів?

На чолі невдалої помочі стоїть східньоазійський терен. Ляос, а за ним і Камбоджу можна вже сьогодні «відписати». Чи Полудневий В'єтнам удасться вирятувати, про це сьогодні можна всяко судити. Та й Індонезія — це непевний «дружок». Ці краї разом «з'їли» 7.5 мільярда долярів.

Поміч Латинській Америці (Альянс для поступу) коштувала 6.5 млд. долярів. Долярове зерно не впало тут на пригожий ґрунт, тож не принесло доброго плоду. Завелика різниця між багатіями і біднотою, між люксусом та анальфабетизмом і примітивністю в Латинській Америці вимагає перебудови соціяльного ладу.

Так само 4 млд. долярів не дали успіху на Близькому Сході. Змінилася там тільки форма режиму, але ці краї все таки є бочкою пороху, що кожної хвилини може експльодувати. Бо відновилися там тільки фасади, а нутро зісталося давнє.

Індія і Пакістан отримали разом 5.5 млд.. А все таки не принесло це Індії якоїсь істотної зміни. Многолюдна і різнонаціональна держава й дальше лявірує між Сходом і Заходом. Пакістан щодо населення майже рівний Японії. Але поміч (майже 2 млд. дол.) майже непомітна в економічному секторі Пакістану. Є тут досить сильна армія, але Пакістан клониться в сторону комуністичного Китаю, і тому звороту до кращого тут годі сподіватися.

Щодо африканських країн, то тут поміч була незначна і про якийсь успіх не приходиться говорити ані тепер, ані на близьку майбутність. Ще кільканадцять країн отримали разом 5 млд. дол. і назагал добре їх ужили на поправу і розвій господарки.

Тут годиться сказати коротко про Японію. 95 мільйоновий народ має своє «господарське чудо». Як Західня Німеччина 4 млд., так і Японія 5 млд. дол. помочі знаменито використала і сьогодні є найбільшою економічною потугою в Азії. У промисловій і фінансовій господарці провід має спілка 700 приватних економічних організацій і з її голосом мусить рахуватися японський уряд. Цю спілку називають «Потуга поза державою» (кеіндарен). Окремий гурт урядовців спілки в числі 110 осіб нічим іншим не займається, як обсервацією економіки в краю і за кордоном, а їх вислідні дані вважаються за правдиві і певні, так що у своїх постановах уряд завжди бере на увагу. В господарських кругах устійнилася думка: Що каже Кеіндарен, то є правдиве.

Коли ж — як з вищенаведеного виходить

багато американського гроша пішло намарно, то Конґрес поставився критично щодо висоти помочі для чужих країв, і вже на найближчий бюджетовий рік зменшив цю поміч до 3-ох мільярдів. Очевидною вимогою мусить бути ґарантія, чи гроші будуть зужиті на визначені цілі і то в найбільш економний спосіб.

****

УТРАТА ДЕРЖАВНОЇ ТЕРИТОРІЇ ТА КОЛОНІЙ І ЕКОНОМІКА

Історія показує, що втрата державної території не тягне за собою упадку господарства. На перший погляд це виглядає як парадокс, але дійсність свідчить, що при зменшеній території держав їх економіка прибирає на силі. Кількома прикладами можна це зілюструвати.

У першій світовій війні втратила Німеччина всі колонії, а в другій майже третину своєї державної території. Сьогодні Західня Німеччина, прийнявши 800 тисяч вигнанців із Чехії, Моравії та 1.7 мільйона із Східньої окупованої зони, при загальному числі 65,5 мільйона населення виказує в 1963 р. висоту суспільного продукту на 84.3 мільярда долярів. Під суспільним продуктом розуміють суму всієї продукції й економічних послуг. Щодо експорту Західня Німеччина випередила Брітанію. Щороку машини занимають місця праці 1.5 міл. робітників, зникло безробіття, навпаки, до простих фізичних робіт недостає 750 тис. робітників.

Запас золота й долярових девіз зріс до 7.5 млд. дол. і становить, отже, половину запасу ЗДА (190 міл. населення). Економічно Західня Німеччина — сьогодні найсильніша держава в Европі.

Франція сьогодні без колоній, але приріст населення, донедавна незначний, тепер зростає і кількість людности досягає 49 міл. Суспільний продукт виносить 72.2 млд. дол. і наближається до німецького, запас золота й девіз є 4.4 млд. долярів, більший від брітанського й італійського. Де Ґоль противиться прийняттю Брітанії до Европейської Господарчої Спільноти, щоб не мати конкурента до провідництва в Західній Европі (при пасивному становиці Західньої Німеччини).

Бельґія з найбільшою густотою населення в Европі і найвищою заробітною платнею — при 9.2 міл. людности — виказує 12 млд. суспільного продукту, помимо втрати великої колонії Конґо. Голляндія з 12 міл. населення не дуже збідніла, маючи 2 млд. резерви золота й девіз, хоч і втратила Індонезію.

За пляном Маршалла дістала Італія (після Франції і Брітанії, а перед Німеччиною) значну допомогу й за 15 літ дійшла до добробуту, якого ніколи ще не мала. Зникло безробіття, бодай статистично, виросли хмародери в Римі й метрополії промислу — Міляні. Але робітники все ще не мають повного затруднення. Італія, південна особливо, дає робітників до Швайцарії й Зах. Німеччини. При населенні більшім, як у Франції, суспільний продукт становить тільки 49 млд. дол. проти 72.2 млд. у Франції.

Але зріст цін, т. зн. інфляція — головна проблема европейських держав з доброю коньюнктурою — відбилася некорисно на економіці Італії. Імпорт осягнув 7 млд., а експорт заледве 5. Цю нестачу заповняє потрохи туристика та посилка грошей із заграниці. Утеча капіталу до Швайцарії й Зах. Німеччини триває, а резерва золота й девіз з 4 млд. у 1962 р. впала понижче 3 млд. і в економіці настав застій. До обниження експорту в великій мірі причинився масовий імпорт люксусових, отже не конче потрібних товарів, як от американських граючих автоматів тощо. В італійському промислі, як і всюди в Европі — бере участь американський капітал.

Велика Брітанія не обмежується сильнішими зв'язками з континентальною Европою, маючи зв'язки з колишніми колоніями. Все одно експорт німецький вищий від брітанського. Не дуже пошкодило Брітанії, що її не прийнято до Европейської Господарчої Спілки. В 1963 р. експорт англійських товарів до Франції зріс на 30%, до Італії на 20%, бо в цих останніх двох державні ціни піднеслися і товари з Англії як дешевші стали предметом експорту. Що більше: в Голляндії і скандінавських краях зайняла Брітанія місце Франції й Німеччини. Американські капіталовклади в Брітанії найбільші в Европі. За Брітанією йде Західня Німеччина.

Впарі з економічним йде вплив культурний англомовного світу на Европу.

Чи Франції удасться відзискати культурний вплив, так, як це було в 18-19 століттях а такі змагання починаються - покаже майбутність.

Вкінці треба згадати про Австрію, що з великої впала до ряду малих держав. Після першої світової війни Австрія при 8 міл. населення вважалася нежиттєздатною. Сьогодні вона втішається задовільним добробутом. Помимо 40 тисяч чужинецьких робітників відчувається брак робочих рук. Австрія хоча маленька — покриває у великій частині запотребування на нафту й ґаз, продукція сталі досягла 7 міл. тонн, причому винахід модерного оксидального процесу знайшов собі місце в продукції сталі в ЗДА. Фірма «Кайзер» в Каліфорнії є «носієм» австрійських патентів.

Помимо того австрійський платничий балянс був би пасивний, якщо б не було прибутків з туристики (400 міл. дол. в 1963 р.), а ці прибутки покрили та ще й перевищили нестачу в торговельному балянсі, так що **резерва** золота й девіз становить 1.2 млд. дол., вища як резерва Еспанії і рівна половині резерви Брітанії.

От тут показано, що втрата території і постання малих держав на місці колишніх великих, не стали причиною економічної нужди їх населення, але навпаки дали поштовх до кращої організації економіки, а з тим і до добробуту.

Ідо

Денис Квітковський-Квітка

МОЇ МІРКУВАННЯ

ЩЕ ПРО «РЕАЛЬНІ» Й «НЕРЕАЛЬНІ» РЕЧІ

Наскільки «реальне» має бути реальне? І взагалі, що є «реальне»? Особливо в політиці кого або що називаємо «реальним», а кого або що «нереальним»? Ці рефлексії прийшли мені на думку, коли я читав, в іншому місці вже цитовану фразу, мовляв: «Україна визволиться з поміччю власних сил, що наростають, закордонних українських політиків вона не потребує, не тому, що вони злі, а тому, що **вони не є людьми реальними** (підкреслення моє — Д. К.) і не знають, що на Україні діється.»

Отож маємо твердження, що Україна не потребує українських закордонних політиків тому, «що вони не є людьми реальними». Припускаємо, що «українські закордонні політики» — це ті, що роблять українську закордонну політику в користь та в імені поневоленої України — без офіційного мандату цієї України, але тільки з любови й відданости до неї. До «українських закордонних політиків» треба, припускаю, зачислити екзильні політичні інституції, як, наприклад, Українську Національну Раду й її Виконавчий Орган, різні українські національні комітети, як, наприклад, Український Конґресовий Комітет Америки (УККА), Комітет Українців Канади (КУК) і багато інших комітетів у різних країнах світу. До таких «закордонних політиків» треба зачислити різні українські полтічні партії, що діють закордоном . . . Мені здається, що навіть наші церкви, народні доми, братерські організації, тощо, виконують у великій мірі ролю «українських закордонних політиків», бо якщо б так не було, то пощо тоді, в ім'я чого ми вкладаємо тяжкі мільйони долярів в ці політичні, громадські й релігійні інституції?

До «українських закордонних політиків» належать і президент УНР в екзилі, д-р Степан Витвицький, і полковник Андрій Мельник, і добродій Стефан Ленкавський, і Микола Лівицький, і проф. Лев Добрянський, о. д-р Василь Кушнір та багато інших. В найширшому розумінні слова, всі ми є в певній мірі українськими закордонними політиками. Але чому ми «не є людьми реальними»? В чому наша нереальність? І ще раз: що таке «реальне»?

В іншому числі «Свободи» (попередню цитату взято також із «Свободи») після критики тих відвідувачів України, що, мовляв, фальшиво інформують світ про тамошнє життя, читаємо: «Ні чести, ні користи такими заявами їхні автори не придбали й не придбають ані собі, ані українській еміґрації. Щонайбільше вони можуть викликати і вже — як відомо з різних джерел — викликали огірчення серед наших земляків на Україні, які вважають українську еміґрацію за оборонця їхніх інтересів і розраховують у глибині своїх сердець на її допомогу в боротьбі проти червоної Москви».

Чи автор, що написав повищі рядки в «Свободі» є «людиною реальною»? Його думка є стовідсотково протилежною до думки попереднього автора. Перший автор категорично твердить, що «Україна . . . закордонних українських політиків не потребує . . . тому, що вони не є людьми реальними»; другий автор в тій же газеті твердить не менш категорично, що «наші замляки на Україні . . . вважають українську еміґрацію за оборонця їхніх інтересів і розраховують у глибині своїх сердець на її допомогу в боротьбі проти червоної Москви». Обидві позиції дуже ясні, обидві абсолютні, — і обидві взаємно виключають себе. Між ними немає найменшого компромісу. Котра ж тоді теорія, котра теза є правдива, добра, реальна . . ., а котра фальшива, брехлива, фікційна й нереальна . . . ?

Але знову жтаки: що таке «реальне»? Ми приблизно знаємо, що еміґрація робить і якщо б ми не знайшли дефініції, окреслення поняття «реального», тоді ми щонайменше могли б мудрувати на тему, котра з повищих двох тез є реальна й тим самим правильна, і навпаки. Бо працювати для України й бути «нереальним» — це дійсно не добре, припускаючи, для потреб дискусії, що нереальне — це фікційне, фальшиве, уявлене, недійсне. Щонайменше широка українська громада поза межами України повинна довідатися з уст своїх провідників та зо сторінок відповідальної української преси, **що** вона має робити, або чи взагалі має вона щось робити для України, маючи на увазі повищі два твердження, висловлені поважними українськими громадянами на сторінках відпо-

відальної української газети.

Я тепер не висловлю своєї думки на цю тему, бо думаю, що наш щоденник «Свобода» займе своє становище до цієї дуже дразливої проблеми, тим більше, що обидві тези («реальности» й «нереальности» «українських закордонних політиків» та потрібности або непотрібности їх участи в українській визвольній боротьбі) появилися саме на його сторінках. Якщо така відновідь появиться, було б добре, щоб там була дана одночасно відповідь на кілька питань, які ще й нині актуальні, а то: Чи можливо зачислити до «реальних людей» тих «українських закордонних політиків», що: засновують закордоном різного роду організації й партії з метою допомагати Україні з її боротьбі за свободу, підтримують український уряд в екзилі — або творять інші уряди, але знову ж з наміром допомагати Україні, будують **українські** церкви, народні доми, господарсько-фінансові інституції, засновують школи українознавства, відновляють або засновують нові наукові інституції, покликають до життя видавництва, друкують книжки, часописи, журнали, і т. д. і т. д. Чи все це «реальне», а тим самим потрібне, корисне для українського народу на українських землях? А ось українська громада в ЗДА і Канаді вложила сотки тисяч долярів на будову пам'ятників Тарасові Шевченкові в Вінніпеґу й Вашінґтоні (поминаючи сотки тисяч годин офірної праці та енергії). Чи це марна робота? Чей же й автор тези нереальности українських закордонних політиків не зважиться твердити, що нерозумна українська еміґрація робить це лише для себе! Чи для своєї слави наші науковці в Сарселі (Франція), зо співробітниками, розсіяними по цілому вільному світі, пишуть монументальну Енциклопедію Українознавства? Для кого, в ім'я чого Український Народний Союз вкладає і поважну суму грошa і людської енергії на видання англійською мовою Енциклопедії Українознавства? Все це напевно є частиною великого змагу великої нації в її боротьбі за свободу. Щонайменше з такою думкою і в такому намірі працює українська еміґрація, чи «українські закордонні політики», тому: чи є вони людьми нереальними й Україна іх не потребує? . . .

«Поцілунок Юди»

А ось Москва вважала і вважає «українських закордонних політиків» за дуже реальних людей. Вона присвячувала й присвячує їм дуже багато уваги. Можливо аж за багато . . . І то від найдавніших часів, від царя Петра І щонайменше. І царська і пролетарська Москва пильно слідкувала й слідкує за діями цих «закордонних українських політиків», всіма засобами намагалася і намагається компромітувати їх в очах народів, серед яких вони жили й діяли. В крайності ,в розпуці, в почутті безсилости — вона наймала чужих або висилала своїх скритовбивників і вони підступно «ліквідували» найважливіших із цих українських закордонних політиків.

А якщо не помагає куля, Москва застосовує навіть біблійну методу: поцілунок Юди. Бо чи не «поцілунком Юди» треба вважати «Слово до українців, до української громади в США, до Комітету пам'ятника Т. Г. Шевченку»?! Москва поставила свій поцілунок (на жаль, устами українських бранців-невільників) на тих, що своєю любов'ю, пошаною і вірою в велике майбутнє України будують пам'ятник своєму найкращому з найкращих, і сталося докладно так, як у Біблії: після цього поцілунку вороги накинулися на найбільшого Сина України й намагаються знищити його світлу пам'ять, а з ним і нас, українців. Віримо, що вислід цієї боротьби проти пам'ятника Шевченка у Вашінґтоні буде мати й біблійний кінець, що його сам Шевченко окреслив такими словами, говорячи про воскресаючого Прометея:

«Не вмирає душа наша,
Не вмирає воля,
І неситий не виоре
На дні моря поля.
Не скує душі живої
І слова живого,
Не понесе слави Бога,
Великого Бога». («Кавказ»)

Треба б фізично знищити не тільки кожного українця, на рідних землях і закордоном, але й кожну людську істоту, що вірить у свободу й служить їй, щоб убити Шевченка. Він став серцем, сумлінням і душею всієї великої нації та світочем для всіх тих, що люблять свободу й ненавидять рабство.

То ж чи помиляється Москва, трактуючи серйозно, вважаючи «людьми реальними» «українських закордонних політиків»? Бо будова пам'ятника Шевченкові у Вашінґтоні є таки роботою «українських закордонних політиків».

Дещо про «дві мірки» і «дві філософії».

Українська преса на чужині присвятила й ще присвячує дуже багато місця нападам, що намагаються не допустити до побудови пам'ятника Тарасові Шевченкові у Вашінґтоні. Мені здається, що ця преса зробила б ліпшу прислугу українській громаді в цілому світі, якщо б вона подавала повні тексти статтей чи заяв, що стосуються цієї кампанії. Це тим більше, що ця преса закликала і закликає нас писати листи до редакцій певних газет, до конґресменів тощо, а відомо, що, наприклад, «Вашінґтон Пост» не дуже багато читають поза самим Вашінґтоном і його околицями, не говорячи вже про «Літературну Україну», яка доступна дослівно тільки одиницям. Дещо несерйозно закликати писати протестаційні чи інші листи на підставі самих коментарів цієї преси . . . Чи

наша «столична» преса боїться, що «провінція» не зрозуміє статтей, скажімо, з «Вашінґтон Посту» і ще наробить дурниць, коментуючи їх на свій лад?!

Мені припадково попала в руки посилка відбиток (фотокопій) статтей з «Вашінґтон Посту» від 18 жовтня 1963 р., що їх розсилала своїм відділам із великим спізненням, як звичайно, Централя УККА. А тому, що справа будови пам'ятника Тарасові Шевченкові у Вашінґтоні набрала міжнародного значення й тому, що я вже забирав становище до цієї проблеми в «Моїх Міркуваннях», я хочу ще раз повернутися до цієї теми. Це тим більше, що дехто з наших таки фальшиво й злобно, до того потайки, зачисляє мене до ворогів побудови пам'ятника Шевченкові у Вашінґтоні. Пригадую (про це були звіти на сторінках «Свободи»), що я був одним з головних виконавців величної Шевченківської Академії в Детройті та ініціятором і головою не менш величавого осіннього фестивалю (закінчення Шевченківського року в Детройті) і що обидві імпрези та зібрані мною особисто гроші принесли до каси Детройтського Комітету Збірки на пам'ятник Шевченкові приблизно 5,000.00 долярів. Думаю, що цей один факт ставить мене поза рамки «ворогів» пам'ятника, якщо такі серед українців взагалі є. Бо що не твердив би «Вашінґтон Пост» (ця газета від 12 листопада твердить, що тільки мала «кліка» українців є за будовою пам'ятника), то **ніяка, повторюю, ніяка подія в останніх десятиліттях не об'єднала, не злила в одну духову цілість всіх українців по всьому світі до тієї міри, як це зробила акція побудови пам'ятників Тарасові Шевченкові у Вінніпегу і Вашінґтоні.**

У факті «походу» проти будови пам'ятника Шевченкові в столиці ЗДА, нас особливо дивує те, що ця **кампанія ненависти** — бо інакше її назвати не можемо —, почалася і продовжується якраз у той час, коли, почавши від президента цієї великої федерації, через пресу й інші середники комунікації аж до найменшого чоловіка на вулиці, коли, одним словом, вся відповідальна Америка висловлюється проти виявів ненависти один до одного й апелює до толеранції, поваги й пошани в сфері расових чи етнічних відносин, в сфері релігійних, політичних чи інших переконань. Жертвою пропаґанди й ідеології нетолеранції та ненависти впав всіми люблений і шанований президент ЗДА, сл. п. Джан Ф. Кеннеді. Проти ідеології ненависти й нетолеранції висловився і висловлюється новий президент ЗДА, Линдон Б. Джансон. То ж чию роботу робить денник «Вашінґтон Пост» своїми статтями, побудованими на брехні й насиченими отрутою нетолеранції й ненависти?!

Свій головний мотив — **ненависть** — Вашінґтон Пост» оправдує своїм великим американським «патріотизмом», з одного боку, та твердженнями, мовляв, Шевченко був антисемітом та є «ідолом Комуністичної Партії». Щодо того, що Шевченко є «ідолом Комуністичної Партії», то це твердження лишаємо на совісті редакторів «Вашінґтон Посту». Хай воно залишиться для них на віки-вічні не тільки, як пам'ятник їх душі, повної ненависти й злоби, але й як «пам'ятник (їх) Іґноранції». Нам треба сумніватися й щодо патріотизму згаданої газети, бо патріоти не сіють зерна незгоди, ненависти й нетерпимости в рядах тієї самої нації.

Твердження газети, що Шевченко був антисемітом також треба зачислити до іґноранції її редакторів, або якщо вони й знали, що говорять неправду, то чомусь вважали, що такий арґумент повинен сильно заважити на тому, щоб перешкодити будові пам'ятника Шевченкові в столиці ЗДА. В своїй першій статті від 18 жовтня газета твердить, що в писаннях Поета є елементи «образливі» в різний спосіб для американців російського, німецького, польського, **католицького, жидівського, православного й навіть українського походження»** . . . (!!) (Підкреслення моє — Д. К.) Не цікава саламаха!? Напевно нестравна, бо писана анальфабетом, але цікава, бо надрукувала її газета, редактори якої засліплені отрутою ненависти. В дальших своїх протиукраїнських виступах «Вашінґтон Пост» називає Шевченка водночас і «комуністичним ідолом», і «палким націоналістом» і цей його «націоналізм» є «образою для членів польської меншости, яка є також великою в цій країні». («Монумент іґноранції» від 1 листопада 1963 р.). В останніх своїх виступах газета вже закидає Шевченкові тільки «комунізм», «антисемітизм» і «палкий український націоналізм» («Ще раз Шевченко», від 12 листопада 1963 р.). Чи ж знову не цікаво? В тій самій статті Шевченка називають «палким українським націоналістом» і «комуністичним героєм» . . . Ненависть дійсно безнадійно засліплює людський ум, бо тільки «палка ненависть» може спонукати людину твердити такі нісенітниці.

Зрештою, вашінґтонській газеті не залежить ані на правді, ані на логіці. Їй залежить тільки на тому, щоб у столиці ЗДА не було пам'ятника Шевченкові. Щоб осягнути свою мету, всякий засіб добрий. Так учив Макіявеллі. Ось у статті від 18 жовтня газета протестує проти пам'ятника тому, що, побудований «українськими націоналістами», він буде «прямою зброєю проти Совєтського Союзу в лютій пропагандивній кампанії холодної війни». А в статті від 1 листопада 1963 р. газета переставила себе на цілком інші рейки і, «декляруючи» Шевченка «комуністом», протестує проти такого пам'ятника, бо — мовляв — Москва, Хрущов і взагалі «комуністичний світ» будуть тішитися таким пам'ятником, і це навіть було б добре такий пам'ятник здвигнути в цей «період відлиги» «улюбленому поетові комуністичного сві-

ту». «Але клімат може змінитися», — пише «Вашінґтон Пост», — тому виглядає завчасним розглядати справу постійного пам'ятника для відпруження (detente)»

Вже більше логічний у своїй ненависті до Шевченка й українців взагалі д. Волтер С. Лукгайм, член Національної Столичної Комісії Плянування, який зажадав формально ревізії ухвали про будову пам'ятника й скасування тої ухвали. Чому? Бо Шевченко був «непоказною фігурою», а до того «і антисемітом і ідолом Комуністичної Партії», — твердить він (цитую за «Вашінґтон Пост», від 8 листопада 1963 р.).

Зреферувавши коротко статті денника «Вашінґтон Пост» і заяву Волтера Лукгайма, я хочу поділитися з шановними читачами ще деякими міркуваннями на цю тему.

Шевченко — це Україна, а Україна — це Шевченко. Це два нероздільні поняття. І це не припадок, що канадійські й американські українці вирішили якраз Шевченкові збудувати пам'ятник у Вінніпеґу й Вашінґтоні. Цей факт напевно був відомий і редакторам з «Вашінґтон Посту». Вони напевно знали, що напад на Шевченка — це буде безпосередній напад не тільки на Великого Поета, але буквально на кожного українця, без огляду чи живе він на рідній землі, чи ні, без огляду чи він політичний еміґрант, чи вже громадянин якоїсь неукраїнської держави; чи бачив він колись Україну, чи чув про неї тільки з оповідань своїх батьків, дідів, прадідів, чи навіть тільки ближніх своїх по крові. Тож:

Чому вільно, правильно, справедливо й навіть етично, на думку редакторів «Вашінґтон Посту», називати сьогодні Шевченка — «ідолом Комуністичної Партії», антисемітом, русофобом тощо, знаючи, що це свідома брехня, а Шевченкові (більше як сто років тому) не вільно, неетично й неправдиво було виступати, кажімо, проти москалів, які поневолювали Україну? Іншими словами (припускаючи, що Шевченко був проти москалів): чому редакторам з «В.П.» вільно ненавидіти Шевченка й зневажати його націю, а Шевченкові не вільно було ненавидіти когось, навіть, коли цей «когось» був поневолювачем його нації і його особисто?! Чому є «ОКЕЙ» бути комусь антиукраїнцем і чому не є «ОКЕЙ» бути антиросіянином? Я особисто проти всякої ненависти, я за одною мораллю, за одною етикою, за одною міркою для всіх. Якщо Шевченко робив зло, то воно є злом навіть якщо його роблять і редактори з «В. П.». Іншими словами: ненавидіти українців є таким самим злом як ненавидіти москалів!

Мені здається, що Шевченко ненавидів москалів у такій самій мірі, як Вашінґтон ненавидів англійців. Обидва були **борці за свободу проти тиранії** і поневолювання одного народу другим. Тому є дуже на місці збудувати пам'ятник Шевченкові в столиці держави, яку збудував Вашінґтон. Чейже «Вашінґтон Пост» не буде твердити, що не є на місці пам'ятник Вашінґтонові в столиці ЗДА тому, що він «ненавидів» англійців, стояв на чолі повстання проти їх панування й з англійської колонії зробив вільну державу: З'єдинені Держави Америки?! Шевченко також боровся проти Москви тільки тому, що **вона поневолювала Україну,** й він ненавидів москалів у такій самій мірі, як **Джордж Вашінґтон ненавидів англійців.** Чи знають редактори з «В. П.», що Шевченко мав дуже багато відданих приятелів московського роду?! Тому знову: чому дві мірки — одна для Вашінґтона, а друга для Шевченка? Одна для москалів, а друга для українців?

А зрештою: припустімо, що Шевченко був ворожо наставлений проти певних релігій чи народів, то чи стоп'ятдесять років після його смерти не було б на місці простити йому його гріхи?! В святому письмі (Євангелія від св. Матвія), читаємо: «Петро приступив тоді та запитав його (Ісуса Христа): «Господи, — скільки разів брат мій може згрішити проти мене, а я маю прощати йому? Чи до семи раз?» Ісус промовляє до нього: «Не кажу тобі — до семи раз, але аж до семидесяти раз по семи». Чи християнська релігія, християнська філософія не має примінення, не є важлива у випадку Шевченка й його народу? Чи Шевченка й його нарід вільно завжди і всюди осуджувати й бити?

Христос сказав: «Не подумайте, ніби я руйнувати прийшов, але виконати» . . . «Ви чули, що було стародавнім наказано:« Не вбивай, а хто вб'є, підпадає він судові». А я вам кажу, що кожен, хто гнівається на брата свого, підпадає вже судові» . . . (Євангеліє Св. Матвія). Тож не вбивайте й не гнівайтеся!! Якщо хочете, щоб вас не вбивали і не гнівалися на вас! Міряймо тією самою міркою, якою хочемо, щоб і нам міряли!

І нарешті: Хто має інтерес суґерувати великому українському народові, вмовляти в нього кожного дня й на кожному кроці, що він з самої природи своєї — антисеміт?! І то проти безупинних протестів і доказів, що це брехня і неправда. Це напевно не є робота відповідальних жидівських чинників! Вони напевно не хочуть впоїти, вмовляти в українську націю антисемітизм, бо яка з цього користь для жидів? Але хто тоді робить цю брудну й шкідливу роботу? Хто, наприклад, суґерував «Вашінґтон Постові» і добродієві В. С. Лукгаймові поборювати будову пам'ятника Шевченкові в столиці З'єдинених Держав Америки, між іншим і тому, що мовляв, Шевченко був антисемітом? Що спільного має антисемітизм з пам'ятником Шевченкові у Вашінґтоні? Якщо б пам'ятник мав бути побудований у Тель-Авіві, тоді антисемітизм міг би бути проблемою. Але у Вашінґтоні, столиці З'єдинених Держав Амери-

ки?! Немає найменшого сумніву, що проблему антисемітизму в справу будови пам'ятника Шевченкові у Вашінґтоні видвигнув хтось, хто був і є ворогом і жидів і українців.

У власній обороні.

Хто уважно читав мої дотеперішні міркування, той мусів запримітити, що я завжди мав на увазі певні принципи і певні чесноти, а не поодиноких людей, груп людей, релігії чи народи. Коли я іноді користувався певним ім'ям, то **це ніколи не був особистий напад на когось, але тільки ілюстрація** для якогось принципу, чи якоїсь чесноти, що я намагався насвітлити. Згадуючи, наприклад, ім'я заслуженого українського громадянина, головного скарбника УН Союзу п. Романа Слободяна, я брав його в оборону, а не нападав на нього. Я критикував певну систему — систему малої горстки ню-йоркських людей, що не числиться з ніким і з нічим поза своєю метрополією, перевибирає сама себе на кожній конвенції і при всіх оказіях віддає собі взаємно честь . . . В цьому зв'язку було вжито й ім'я ред. Волтера Душника — не як особи, а як певного символа системи. Бо чому, наприклад, молодий п. В. Душник, до того, мабуть, платний організатор в Нью Йорку в Комітеті посвячення площі під пам'ятник Шевченкові у Вашінґтоні, мав сидіти на всіх почесних місцях, а пан Р. Слободян мав стояти, дослівно ,під порогом, доки найшлося йому «якесь» місце при «якомусь» столі? Отож я критикував систему, а імена були тільки ілюстраціями. Ніякого особистого нападу на нікого я не робив і ніколи не робитиму!

Я також не нападав і не нападаю на якийсь нарід, групу народу, на якусь релігію, чи релігійну групу тому, що я, мовляв, не люблю їх. Я не маю найменшого упередження чи ненависти до будь-якого народу чи релігії. Повторюю: в моїх міркуваннях я обстоюю певні принципи, засади, певні правні й етичні норми, певні чесноти тощо, які, на мою думку, повинні бути визнані й правити життям чи співжиттям одиниць і народів. Тому ред. О. Жданович неправильно інтерпретує мої думки («Українське Слово», Париж, ч. 1154 від 22 грудня 1963 р.), пишучи, що нібито я був чи є проти того, щоб жидам забути й простити їх проступки проти українського народу. Я ніколи такого не писав і не твердив. В тому розділі «Моїх Міркувань» («Українське Слово», ч. 1151 за 1 грудня 1963) я, реферуючи статтю друга Я. Гайваса й цитуючи деякі уступи з неї, писав дослівно: «Справа не в українсько-жидівських відносинах. Справа в підході до взаємовідносин людини до людини, народу до народу. Справа в етиці взагалі». Я заступав тоді й зараз заступаю засаду, **що ніколи, в ніякому випадку не є оправдано, етично, справедливо, щоб одна група людей мала право посередньо чи безпосередньо нищити іншу групу людей для того тільки, щоб «перетривати».** Це був би закон джунглі. Бо тільки джунґля не знає і не має ніякої етики, ніякої моралі, ніяких норм права й справедливости. Я проти «закону» джунґлі. І мені здається, що якраз в цю добу «атомового миру», щонайменше малі й поневолені народи повинні проповідувати й практикувати високі етичні закони, плекати найкращі чесноти, що випливають з глибокої віри в те, що людина (й скупчення подібних до себе людей — нації) є твором Бога й тому її Дух переможе Матерію. Ідеал виявиться сильнішим від брутальної фізичної сили. Ця віра і практика вознеслих ідей і високих чеснот викажеться кінець-кінців одинокою силою, що врятує і великих і малих від атомового лиха і від рабства . . .

Приятеля в біді пізнається . . .

Приємно занотувати, що в боротьбі за пам'ятник Шевченка у Вашінґтоні, ми маємо не тільки ворогів але й приятелів. Хоч «Вашінґтон Пост» турбується, що пам'ятник Шевченкові в столиці ЗДА буде образою для москалів, жидів, поляків, німців, англосаксів, і навіть для українців (!), католиків (!) і православних(!), то мабуть, крім москалів, ніхто з вичислених національностей і релігій не виступив проти проєкту пам'ятника. Навпаки, дехто з неукраїнців вже записав себе в книгу українських приятелів і навіть гостро осудив образливі й неправдиві напади Вашінґтонської газети на найбільшого Сина України.

Я з приємністю прочитав обширну й з умом та запалом написану передову статтю наших вірменських союзників у боротьбі за свободу, поміщену в тижневику «Гайренік Вікли» в англійській мові з датою 26 грудня 1963 р., що виходить у Бостоні, Мас.

Говорячи про тих, що критикують поборників комунізму, мовляв, проти-комуністи «шукають за червоними під кожною скатертю», та тих, що хотіли б, щоб їх, вірменська, газета займалася тільки вірменськими справами, автор просить, щоб одні й другі були спокійними, бо, пишучи свою статтю, він має певний намір, певну мету. Особливо останні повинні бути терпеливими, «бо ми будемо говорити їм про наших українських братів, наших спільників у неволі колоніяльного панування». Переповідаючи подрібно історію боротьби «Вашінґтон Посту» проти пам'ятника Шевченкові з тим, що цей денник покликав собі на поміч навіть комуністичну Москву (ідучи за «порадою» до Кізі!), автор заключує: «Ми гадаємо, що ті, хто вважають, що шукання за комуністами під рожевими скатертями є надзвичайно смішним, повинні б оглядатися за новими дотепами. Якщо Москва гадає, що осуджуючи якийсь проєкт закордоном через вказування на своє спіль-

ництво з ним є одиноким засобом знищити цей проект, то питаємо: що тоді є дійсно безпечним у вірменському житті, коли ми також живемо під тим самим мечем, що впав на наших українських друзів? Згідно з Вашінґтонською формулою, хвалячи тільки Раффі — Москва «робить Раффі комуністом». І взагалі все, чого тільки діткнеться червона рука Москви стає комуністичним, згадно з формулою, логікою й етикою денника «Вашінґтон Пост».

Чи пам'ятник Шевченкові у Вашінгтоні не є справою всіх нас?

Контрольна Комісія Комітету Пам'ятника Шевченкові оголосила в нашій пресі «Повідомлення про перевірку діловодства» цього Комітету но день 30 червня 1963 р.

Звіт дуже діловий, короткий і сухий. Мені здається, що жертвуюча українська громада має право знати більше не тільки про зібрану суму, але й про господарювання зібраними грішми. Я маю кілька малих завваг: Чому не всі зібрані гроші ульоковані в українських фінансових установах (поза чековим контом)? Чи ці наші фінансові установи не хотіли прийняти додаткових приблизно 80,000.00 дол. і їх треба було ульокувати в 9-тьох інших банках? Я припускаю, що і наші кредитові кооперативи «Самопоміч» і українські щадничі поз. спілки є фінансово здорові й тому не було найменшого риску ульокувати в них і решту грошей.

Мені здається, що позиція «Розходи» (видатки) повинна була бути обговорена більш детально, бо ми були інформовані про хід збірок, маючи навіть списки жертводавців, але про видатки вперше довідуємося з Повідомлення Контрольної Комісії. В «Розходах» вдаряють в очі такі позиції: платні працівників (15,350.00 дол. або 37% всіх видатків), кошти подорожей до Вашінгтону (2,348.15 дол.), канцелярійні приладдя (852.91 дол.), інвентар (625.55 дол) та оголошення жертводавців в українській пресі (три списки по 32,000 шт. — 2,709. 31 дол.)

Чому так багато видано на платні працівників? Чи в Нью Йорку неможливо було найти «охотників», котрі працювали б були безплатно й тільки в крайності затруднювати платних працівників? Я здаю собі справу й розумію, що треба було одного постійного, платного урядовця, але не більше. Решта праці повинна була бути безплатною.

Що треба розуміти під «канцелярійним приладдям» та «інвентарем», на які видано разом 1,478.46 дол.?!

І на кінець. Чи дійсно наша преса взяла 2709.31 дол. з тяжко зібраних грошей на пам'ятник Шевченкові, за «оголошення жертводавців в українській пресі». Ми розуміємо незавидний фінансовий стан нашої преси, — але чи на пам'ятник Шевченкові жертвували тільки багатії? Я знаю, що ця преса писала безплатні статті на тему пам'ятника, поміщувала й поміщує різні оголошення Комітету (от наприклад, навіть згадане «Повідомлення» Контрольної Комісії міститься безплатно), і далі робитиме роботу в зв'язку з великою справою. Але ця преса напевно не збагатіла за суму кругло 3,000.00 дол., тому ця сума повинна була лишитися в касі фонду на пам'ятник Шевченкові.

Ось кілька заміток до звіту й господарки Центрального Комітету пам'ятника Шевченкові. Не зо злоби. Я тільки сказав голосно те, що тисячі говорять пошепки .. . Буду дуже щасливий, коли Комітет вияснить справу й докаже мені, що мої критичні завваги були безпідставні.

***

Один наш журнал під голосним заголовком «Українка красунею Америки» так пояснює невдачу цієї дійсно гарної Михайлини (Мишель) Митренко здобути титул королеви краси світу («Міс Юніверс»), що відбувся недавно в Лондоні: «Титул вона не здобула, бо поруч фізичної краси, точно вимаганих вимірів тіла, непересічного знання, різних здібностей і замилувань, рішали там інші фактори політично-географічної, а може ще й іншої натури. Але від того розголос і слава красуні Митренко не тільки не слабне, лише навпаки, вона лунає щораз ширше і щораз голосніше».

Читаючи повищі рядки, я пригадав собі недавній реферат на тему «розквіту української поезії» в сучасній Україні, в якому доповідач сказав, — відбігаючи на хвилину від головної теми, — таке: Комуністична Москва й її прислужники стараються всіма засобами не допустити до здвигнення пам'ятника Тарасові Шевченкові у Вашінґтоні. Але навіть, якщо б це діло їй і вдалося, то ми, українці, також виграємо, бо . . . Узасаднення, чому виграємо і тоді, коли програємо — нецікаве чи неважливе. Цікаве саме твердження: **Ми ніколи не можемо програти — навіть тоді, коли програємо!** Так як наша красуня в повищому уступі: титулу вона не здобула, «але від того розголос і слава красуні не тільки не слабне, **лише навпаки, вона лунає щораз ширше і щораз голосніше»,** (підкреслення моє — Д. К.), пише автор статті «Українка красунею Америки». А що було б, коли б вона здобула була титул красуні світу ? . . . Що було б тоді з її славою? . . .

Прислухаючись до наших святочних промов, навіть під час панахид, необізнаний слухач напевно не міг би часто логічно додуматися, як то, і чому то українці століттями перебувають у чужій неволі?! Такий славний, героїчний, непереможний народ — і в неволі! Оптимізм є дуже доброю річчю, але оптимізм, що доводить до абсурду є дуже небезпечним. Такий оптимізм присипляє здоровий розсудок, вби-

ває критерій холодної оцінки речі і призвичаює жити ілюзіями. Доведений до абсурду оптимізм породжує в нас почуття самозадоволення, вмовленої в себе, але без реальних підстав, гордости, що з часом переходить у пиху. Внаслідок цього, ми втрачаємо творчий дух, що спонукує кожну людину й збірноту змагатися за певні ідеали. Бо пощо боротися за щось, коли ми маємо все? Отже, чи не зашкодило б трохи реалізму? . . . Називати речі по імені боїться тільки той, хто не чує в собі більше сили боротися й здобувати, хто стратив віру в себе. Це відноситься в однаковій мірі до одиниць і до спільнот — народів.

Цитована вище стаття «Українка красунею Америки» має ще одне дуже притаманне нам твердження: **ми ніколи не поносимо вини за наші невдачі.** Не здобула вона титулу «красуні світу», пише автор, не тому, що не мала «фізичної краси, точно вимаганих вимірів тіла, непересічного знання різних здібностей і замилувань», але тому, що **«рішали там інші фактори політично-географічної, а може ще й іншої натури»** (підкреслення моє — Д. К.) Яка рідна нам пісенька?! Якщо ми програємо, то, як правило, в тому немає нашої вини . . . Винні або «люті вороженьки», або чийсь «підступ» чи «зрада»; винна «географія», що обдарувала нас відкритими границями (від Карпат аж по Кавказ»!!), винне багацтво наших земель, що зроджує «зазіхання» в сусідів; винні всі і все, тільки не ми . . .

Чи не було б на часі, реально й дуже корисно для нас, як нації, зревідувати цю теорію й заглянути в нашу власну душу?! Чи в нас ще досить «духу, що тіло рве до бою»? Чи цей дух не поносить дещо вини за наші невдачі? . .

А. Юриняк

«РІДНА ОКОЛИЦЯ» І УКРАЇНСЬКИЙ КУЛЬТУРНИЙ ПРОЦЕС

На Високошкільній Конференції СУСТА 8-9 лютого ц. р. в Чікаґо, конференції, що відбувалася під гаслом «Українська мова — євшанзілля українських студентів в Америці», не бракувало сумно-повчальних моментів. Найбільшим з поміж них був разючий мовний (лексичний) огріх, а саме: невластиве вживання в залі конференції слів «затримання» і «задержання». Мовці мали на думці **збереження** української мови, рідної культури, свого національного обличчя тощо — а позначали, окреслювали ці поняття словами «затримання» і «задержання»! Тим часом це навіть не синоніми, а слова зовсім різного значення.

Справді: можна **затримати вуличний рух** (авт чи й пішоходів), можна **затримати або задержати людей у залі** (після імпрези чи якоїсь наради) ; можна, врешті, **затримати чиюсь руку в своїй руці** (під час вітання чи прощання) і т. д. Словом **затримати** як і **задержати** в українській літературній мові рівнозначні з словами «не пускати, не випускати, спинити (зупинити)». Так чином фраза, що її можна було раз-у-раз чути на конференції: «Затримаймо нашу рідну українську мову» насправді означала: **спинімо, не пускаймо далі** нашу рідну українську мову.

Чи ж це не абсурд?!

Признаємось- нас, декількох літераторів-мовознавців, це мовне недбальство (на мовній конференції!) так пригнітило, що ми не знайшли в собі сили тут же затаврувати його, прилюдно скориґувати мовців. Бо не могли б стримати свого обурення, а це внесло б дисонанс, спричинило б констернацію в залі.

Але тепер ми хочемо сказати ще дещо у зв'язку з цим, поділитися думками, що зродилися тоді ж таки, в залі конференції.

Життя йде вперед, розвивається. Не може цілком вільно розвиватися українська культура на Батьківщині, в рамках УССР, залежної від політичного, економічного і культурного диктату Москви. Живучи у вільних країнах Заходу ми, «діяспорні» українці, можемо і **зобов'язані** обкарнаний і затримуваний скупантом розвиток нашої культури посильно **доповнювати.** У багатьох ділянках і особливо в ділянці наук історичних, в ділянці літератури і взагалі мистецтв — це доповнення поєднуватиметься з кориґуванням, виправленням культурних позицій України, представлюваних на Батьківщині хибно, бо на догоду «старшому братові», боячись його репресій.

Але хіба можна щось у ділянці нашої культури скориґувати та доповнити новими здобутками, якщо ми будемо повсякчас наголошувати наші обласні, провінціяльні традиції, хуторянські святощі?

Бо що, власне, являє собою оте вперте вживання частиною наших інтелігентів «затримання» замість **збереження,** «лучити; лучитися» замість **єднати, єднатися,** отих «заперестати, «заіснувати, зраджуватися», отих провінціональних наголосів як «прос**у**вання, існ**у**вання, пит**а**ння, свобод**а**, перевоз**и**ла, перенос**и**ла» — не у властивому сенсі цих дієслівних форм? (А пора кожному українському інтелігентові знати, що наша народна і літературна мова виразно розрізняють семантику (значеньовість) дієслів: «перев**о**зити і перевоз**и**ти,» «перен**о**сити і пере-

сити». Ось нормативні приклади: «За два дні він перевозив усе жито з поля на тік». «Вона легко переносила злидні й недогоди еміґрантського життя». Але: «Вона до вечора переносила все своє дрібне майно до сусідки».

З повним переконанням твердимо: всі наведені тут і до них подібні «квіточки» мовного неохлюйства мають своїм ґрунтом **войовниче обстоювання і плекання власного хуторянства, «святощів рідних околиць»** — всупереч нормальному мововжиткові, всупереч єдиній літературній мові, цій найпершій ознаці дозрілої нації, що претендує на власну національну державність [1]).

Ми говоримо тут про мову, про вагу і значення **літературної мови,** бо вона — дзеркало культури народу і потужний засіб її розвитку. Подруге, саме українська мова була темою згаданої напочатку студентської конференції, що дала безпосередній поштовх до наших оцих міркувань. Проте, річ ясна, що справа не в самій тільки мові, а в усьому нашому культурному і політичному процесі в діяспорі. Інертне навертання його назад, оте «затримання», прикладання до нього рамок лише «рідної околиці», — це все ціхує діяспорне українство не лише у мововжитку (усному і писемному), не лише в гуляйпільських мовних «проєктах», а й у мистецтві (згадаймо «війну» проти моделі пам'ятника Т. Шевченка у Вашінґтоні), в паралелізмі наукової діяльности (ніби ми справді аж так багаті на наукові сили!) і в карикатурному плюралізмі в політиці. Хіба наші політичні угруповання ділить справді ідеологія, якісь дійсно різні програмово-ідейні постуляти? Зовсім ні! Ділить культ «рідних околиць», небажання піднестися вище хуторянських сантиментів.

А тим часом... А тим часом має бути ясне: добре плекати окремішні особливості своїх закутків, своїх «вужчих батьківщин», коли вони охоплені нормальним культурно-політичним процесом розвитку у власній державі, отже синтезуються в ньому, збагачуючи його пагінковими формами, розгалуженими своєрідностями (що ними, однак, ніхто не наважується розхитувати **кістяк, основу** національної культури). Але тут, у чужій «фрі кантрі» багато наших земляків **не хочуть визнавати ніякого кістяка,** хочуть «починати все від себе» (ніби раніш, до них нічого не було); тут «своя околиця», «своя парафія» правлять за альфу і омегу українства. А це вже вельми кепсько. Бо таким поступованням ми й далі демонструємо перед світом свою подрібненість, виказуємо реґіональне, «хуторянське» українство. А воно ж таки жалюгідне, архаїчне і годі з ним **протиставитися деклярованому українству** маріонеткової УССР.

Хтось може все таки сказати, що ми занадто напосілися на «культ рідних околиць» — адже, мовляв, кожна людина вправі мати свої сантименти: це бо людям притаманне.

Слушно. Але дивлячись де, коли і як. Бож у чому «сук справи»? У тому, що «свій хутір» (ота горезвісна «українська піч-фортеця», про яку наш сатирик писав понад півсотні років тому), «своя околиця», вкінці «вужча батьківщина» були і є нашим найбільшим гальмом, найбільшою колодою, що її ми самі собі кидаємо під ноги, захаращуючи шлях до розвитку, до дальшого поступу. Коли б у часі Визвольних Змагань 1917 — 1921 рр. скласти було всі наші повстанські загони, що діяли тоді в Україні, та підпорядкувати їх армії УНР (яка після акту Злуки в січні 1919 року мала б бути єдина, тобто включаючи в себе УГА — Українську Галицьку Армію), то ми з успіхом дали були б **відсіч обом окупантам — московському та польському** разом. Та ба! Кожен загін «бився до загину» тільки в «рідній околиці», нічого й нікого поза собою не визнаючи. А УГА, задля «вужчої батьківщини», пішла на угоду з Денікіном...

Сто шістнадцять років минуло з того часу, коли «Головна Руська Рада» у Львові 1848 року без кінця-краю товклася над мовно-правописною проблемою. І ось тепер, року Божого 1964-го, знаходяться люди з високошкільними дипломами, які зважуються прилюдно заявляти, що «ми не маємо єдиної літературної мови, не маємо словників, не маємо обов'язкових правописних норм» і. д. Чи ці люди не чули про «Український правопис» 1928 р., не чули про словник Голоскевича? Ні, вони про них чули, а багато дехто й бачив. Напевно їм відомо також, що словник Голоскевича рекомендувала до вжитку наша наукова Централя в ЗДА — УВАН, що з ним солідаризувалась і друга наукова Централя — НТШ. Що ж виходить? Виходить знову наяв «рідна околиця»: у нас, мовляв, так не писали й не говорили, а тому це для мене не авторитетне!

На конференції, в дискусії по доповідях, хтось був висловив думку, що, мовляв, може аж тепер матимемо вже єдині мовно-правописні норми, бо в Торонто над цим працює відповідна комісія чи комітет. Яка свята наївність, а при тім і незнання дійсних фактів! Бож Об'єднання українських педагогів Канади, що два роки тому започаткувало «мовно-правописну акцію», і в думці не мало **виробляти норми** української літературної мови (адже вони давно вироблені!). Не ставить собі такого завдання і Організаційний комітет, створений цим Об'єднанням. Про це свідчить сама його назва: «Організаційний комітет для впорядкування мовно-правописної практики».

---

[1]) *Те, що сталося останніх декількох років в Африці не може бути переконливим для Европи. Та й чи до лиця нам, 1000-літній нації, шукати арґументів аж в Африці, спускаючись (щоб виправдати свою недбалість і недисциплінованість) до рівня народів, які щойно почали виробляти свою абетку.*

І зовсім слушно: пощо будувати хату, коли її вже збудовано! І то давненько, — отже **потрібен ремонт,** направа і заміна деяких застарілих частинок-деталів. А головне — «доповнити устаткування», бож культура не стоїть на місці, а впарі з тим **необхідно вдосконалювати і знаряддя культури — літературну мову.**

Отже **вдосконалювати,** а не починати заново. Не ставати щоразу в позицію безбатченків і починати «творити державу від сьогодні, від себе»! Усе це дуже елементарні речі, сказати б так, **культурно-політична абетка.** Але чомусь вона й досі не дійшла до свідомости значної частини нашого еміграційного суспільства. Тому й необхідно ще раз і ще раз її наголошувати.

Ще одна маленька риска.

Чомусь наші люди (мова про українців в діяспорі) мають сантимент до фізичних жертв нашої найвищої доби національно-культурного розвитку — двадцятих років цього століття. А ось до самих осягів, до культурних здобутків двадцятих років на Батьківщині ставляться з підозрою: мовляв, усе те «совєтське», «московське». Де ж тут логіка? Та ж того самого Голоскевича, Синявського, Зерова і десятки та сотні інших наших мовознавців замордовано не тому, що вони виступали проти окупанта збройно, а тому, що **вони творили духові підстави нашої самостійности,** знищено саме за їх осяги в ділянці українського мовознавства! Тому й усталені в тих роках мовно-правописні норми (так зв. «харківський правопис» 1928 р.) був з наказу Москви уневажнений, і декретовано натомість «очищений від націоналізму» правопис А. Хвилі (1933 р.). Це ж марканті факти новітньої історії нашої культури, і їх мусять знати і пам'ятати усі, хто претендує бути дійсним українцем-державником, а не патріотом власного загумінку.

Отже: **не затримуймо, а зберігаймо і доповнюймо, збагачуймо знання української мови, історії, — усього нашого культурного процесу!**

Т. Донець

ДО 30 ЛІТТЯ ГОЛОДУ В УКРАЇНІ

Парадокси й аномалії голодового періоду 1932 — 1933 рр.

Тюрми

У більших містах і містечках вельми збільшилася дрібна злочинність, штучно і свідомо заподіювана людьми в розпачі, в наслідок якої винуватці свідомо виставляли себе під арешт міліції, щоб попасти до тюрми або поправно-трудової колонії. У тюрмах та поправно-трудових колоніях вони рятували себе від голодової смерти, бо там був гарантований державою пайок хліба 400 грамів денно та гаряча юшка.

Усі тюрми України були переповнені, і представники влади неохоче арештовували голодних і пухлих людей за дрібні злочини.

«Торгсіни» і комерційний хліб.

В усіх обласних містах України на фоні всенародньої катастрофи були відкриті дивовижні торгово-комерційні магазини «Торгсін» (Торговля с іностранцамі»). Ці магазини були переповнені харчовими продуктами ліпшого ґатунку: борошном, крупою, цукром, салом, олією, шинкою, готовим печеним хлібом і т. д. Ці продукти можна було виміняти за старі (царські) золоті та срібні монети або за ювелірні вироби з тих щирих металів: хрестики, сережки, медальони, перстені тощо. Паритет курсу цих монет або виробів з них був установлений занадто низький з явною спекулятивною вигодою для держави і грабіжницький для нещасних власників. Напівголодні міські люди та певна мізерна кількість людей з сільських місцевостей, з трудом пробиваючись до міста, рятуючи себе від голоду, вимінювала за свої унікально-пам'яткові родинні речі незначні порції харчів.

Тут же, в приміщеннях цих «Торгсінів», нишпорили перебрані у цивільний одяг таємні агенти ГПУ, які потім висліджували адреси тих людей, хто приносив стару царську монету. Таких людей пізніше арештовували та різними тортурами примушували віддати державі цінну монету, якщо вони ще її мали дома.

Ще дивніше і цинічніше було явище відкриття крамниць по продажу комерційного хліба по обласних центрах України. Цей факт на фоні всенародньої біди і катастрофи зайвий раз доказував звірячу, хижацьку природу московського большевизму та атавістичну його успадкованість середньовічних преторіянців та готентотів з диких, людожерських племен центральної Африки, цілковиту відсутність елементарних засад етики і моралі.

При примусовому державному законові про обов'язкову хлібоздачу — совєтський кріпак-колгоспник мусів здавати хліб державі по ціні 90 копійок за 16 кгр. (40 фунтів зерна), отже по 5 1/2 копійок за кгр зерна! Тим часом з того ж вітчизняного зерна держава продавала населенню хліб (більшою частиною переважно по містах та індустріяльних центрах) по ціні 1.50 крб. за кгр.

Навколо таких крамниць збиралися юрби голодних людей, а поміж ними спритні міські професійні спекулянти та лихварі. Хліб здобувався з свого роду штурмом та атакою біля вікна чи полиці крамниці. А спекулятивно на тому заробляли, крім держави, міські спекулянти та тут поставлені для «охорони порядку» совєтські міліціонери. Тут же в юрбі голодних і пухлих людей спекулянти збували двокільограмову бухонку хліба за 100 карбованців, бо не було змоги слабим людям вистояти в черзі чи вдертися до неї.

Харчовий режим у Москві, Ленінграді та РСФР

Людина, що приїжджала з України на терен РСФР «службово», у справах військової чи залізничої служби, немов переносилася в інший світ. Ані в Москві, ні в Ленінграді чи по інших індустріяльних центрах та областях РСФСР не було в той час ніякого сліду голодової трагедії совєтської держави: функціонувала велика мережа харчових крамниць без карткової системи з великим асортиментом. Ніяких черг за продуктами не було. Тим часом українські індустріяльні центри: Київ, Харків, Дніпропетровськ, Одеса, Херсон та інші являли собою трагічну панораму.

Совєтські курорти та санаторії.

Не дивлячись на голодову облогу України в 1932 — 1933 р. на узбережжі Чорного й Азовського морів функціонувала урядова мережа курортів, санаторій, будинків відпочинку. У час найбільшого шалу голоду, влітку 1933 року, десятки швидких пасажирських експресів з Москви і Ленінграду через територію України перевозили бюрократів на відпочинок, запалення сонцем та для збавлення ваги від товщу.

Експорт українського хліба за кордон.

У цей страшний рік все літо й осінь позначилися у найбільшому комерційному порті на півдні СССР — в Одесі великою кількістю вантажних кораблів закордонних держав, на які вантажилася українська пшениця, цукор та інші харчові продукти на експорт для західноєвропейських держав. Це ж був 4-ий, «завершальний» рік п'ятирічки, і большевицька влада інтенсивним експортом надолужувала свої зобов'язання перед західніми державами за індустріяльно-технічну допомогу протягом п'ятьлітнього посиленого періоду індустріялізації.

Демпінг лісоматеріялів

Хоч 1933 року лісодеревний демпінг вже був на спаді, проте своїми розмірами був ще масовий: ліс-сирівець, як і роблені лісоматеріяли, заготовлені мільйонами в'язнів-невільників на північних просторах СССР, по найдешевших у світі цінах конкуренційно збувалися державам західнього світу.

Голод та індустріялізація

У Донбасі, в Сибіру, по областях РСФСР та по інших республіках у повному обсязі провадилося будівництво велетнів металюргічної, машинобудівельної, електротехнічної, хемічної промисловости, де звичайно не було ніяких познак голоду чи глибокої харчової кризи.

Голод і пам'ятник Т. Г. Шевченкові

У найвищий драматичний період голоду, тобто під час жнив 1933 р., в тодішній столиці УССР м. Харкові провадилося будівництво ансамблю державних коштовних будинків, будівництво дорогоцінної і по розмірам 1-ої в Европі та 2-ої в світі площі Дзержинського та приспішене спорудження пам'ятника Т. Г. Шевченкові. Це було справжнім глумом і наругою над українським народом, бо біля тих будов блукали пухлі і голодні селяни.

Підсумки і висновки

Большевицька влада пляново і директивно організувала й оперативно здійснила голод не тільки у самій Україні, але й на територіяльних смугах, компактно заселених українцями, а саме — на Кубані і в деяких частинах Казахстану. Це призвело до винародовлення — спустошення цілих районів багатьох областей України що, власне, і ставила собі за мету червона Москва. З кінцем 1933 року кремлівський уряд почав інтенсивно колонізувати московським корінним елементом з теренів РСФСР спустошені терени УССР, в тому й українські міста. Російський національний елемент в Україні з 5.6% в 1926 році збільшився до 9.2% у 1934 році (а тепер десь осягає до 20%). На підставі певних авторитетних джерел можна прийти до висновку, що Україна 1933 року втратила від голоду не менше 7 мільйонів населення, що дорівнює населенню Бельгії, Голляндії і вдвоє перевищує кількість людности в таких державах як Данія та Фінляндія. Поруч з фізичним вигубленням укр. селянства Москва провела тоді в Україні розгром надбань української національної культури: письменства, театру, інших ділянок мистецтва, як також Української Академії Наук у Києві, тисячами розстрілявши носіїв та організаторів українського національно-духового розвитку.

Нагінки та репресії зазнала навіть значна частина українців-комуністів, що тоді перебували в лавах КП(б)У. І їм була пришита латка нельояльности, українського націоналістичного ухилу, саботажу, опортунізму і т. д. Українські комуністи вийшли з цієї великої голодової катастрофи політичними банкротами, бо лише прислужилися Москві в ролі ступайків та посіпак-виконавців на живому тілі страждань народу, з якого вони самі вийшли.

Одночасно почалася інтенсивна акція руси-

фікації всіх ділянок життя України, ліквідація здобутків і жнив Української Революції і духових слідів короткотривалого періоду Української Народньої Республіки (УНР) в 1918 — 1920 роках. На верхівках партійно - політичних кіл УССР посилено кружляли чутки про те, що з Харківської і Дніпропетровської областей і Донбасу буде створена одна територіяльно-адміністративна одиниця під назвою «Південно-промисловий Край», з вилученням його зі складу УССР та підпорядкуванням його безпосередньо урядові СССР, як бажного територіяльно-промислового комплексу. Цей варіянт Москва не здійснила, бо, очевидно знайшлися якісь психологічно-політичні мотиви й аргументи, що перешкодили здійснити цей намір.

У той час українці у державах вільного світу: у Польщі, ЗДА, Канаді і т. д. знали про голод в Україні, влаштовували протестаційні акції, організовували фінансові і матеріяльні збірки для допомоги голодним братам в Україні і т. д. Але московсько-большевицький уряд заявив, що вістки про голод в Україні — це наклеп і провокація імперіялістично-інтервенційних кіл світової буржуазії, і не допустив ніяких допомогових акції на терен УССР. На міжнародньому політично-дипломатичному форумі, зокрема на форумі тодішньої Ліги Націй не було ні одної поважної інтерпеляції з боку великодержав у цій справі. Державні мужі й політики Заходу егоїстично мовчали, займаючись своїми «хатніми» справами. На тлі тих подій особливо дивовижною подією був факт визнання СССР з боку уряду ЗДА на початку 1933 року.

Та криваві жнива українського народу й інших поневолених Москвою націй по десятках років пробили цинічно-крижану заслону мовчанки й байдужости. І сьогодні у вільному світі поневолені народи щораз більше знаходять зрозуміння і співзвучні сили солідарности для визвольних ідей, для збагнення небезпеки й імперативного засудження червоної Москви, як ворога світового людства.

****

А. Юриняк

ТВОРЧІ КОМПОНЕНТИ ЛІТЕРАТУРНОГО ТВОРУ

(Продовження з поперед. числа)

Типовість і тип.

Із попереду сказаного напрошується той висновок, що персонажі літературного твору — це щось оригінальне, неповторне. Чому, однак, ми нераз говоримо про **типовість** певних персонажів і вживаємо щодо них таких висловів як «позитивний тип» або «негативний тип»? Чи мають ці вислови рацію?

Слово «тип» походить від стародавніх греків (typos — знак), і основне значення його **«представник»** або **«виразник» якоїсь групи предметів:** людей, речей, явищ природи та явищ суспільних, що мають щось спільне, якісь спільні духові чи матеріяльні риси. Це **спільне** і є власне підставою «представництва», тобто можливости **одному** промовляти за **багатьох.**

Як же саме і коли суто індивідуальний авторський герой-персонаж стає **типом** — знаком багатьох?

Це відбувається вже після оприлюднення автором свого твору, в процесі життя твору як суспільного факту і фактора (чинника).

Суспільство сприймає і «освоює» образи героїв твору точнісінько так, як взагалі людина освоює щось нове: **вона мусить у цьому новому мати щось вже їй знане,** якісь «старі точки опертя». Без цього людина або зневажливо відвертається (мовляв, це якась нісенітниця), або «чесно визнає свою неспроможність» це нове збагнути; наслідок в обох випадках — один і той самий.

Зате побачивши в літературному образі-персонажі якісь знайомі риси, до того ж яскраво увипуклені і сконденсовані, читач охоче включається в процес освоєння його всього, в цілості. І що більше і виразніше автор спромігся своїм персонажем висловити, «промовити» до даного суспільства, то численніші і тривкіші будуть асоціятивні нитки, простягнені від персонажа до читача. Так у повнокровному мистецькому творі, в його чільних персонажах збігаються два взаємозустрічних і взаємостимулюючих одне одного моменти: авторське прагнення якнайбільше і якнайдужче висловитись, «промовити» до суспільства, а, з другого боку, читачеве прагнення якнайбільше дістати від автора (т. зн. твору) духової поживи, якнайдужче відчути і пережити. Герої (тобто чільні персонажі) такого твору і будуть для обох сторін т и п о в и м и, чи пак просто т и п а м и, що собою «покривають», «фірмують» багато-багато рис, фактів, явищ людської поведінки. В людській натурі завжди живе прагнення досконалости і впарі з цим шукання прикладів, взірців, на які можна було б орієнтуватися, щоб улегшити собі процес сеґреґації життьових фактів та явищ і відтак визначити серед них своє місце. Так образи-персонажі, що попереду були тільки фактами інтимної, суб'єктивно-авторської дійсности, стають також фактами і чинниками суспільної реальної дійсности, запліднюючи і збагачуючи її.

Звідси бачимо, що хоч літературний твір є

добутком двох первнів: «суб'єктивного духу» (автор-мистець) і «об'єктивної реальности» (світ, в якому існуємо), а проте роля цих первнів не рівнорядна: світ реальности — це немов поле, що з нього лише праця хлібороба видобуває потрібні і бажані плоди. І вони, ці плоди-твори, в першу чергу образи-персонажі, мають на собі своєрідну і неповторну печать їх творця, бувши його реакцією на дійсність, на об'єктивно-існуючий світ, а водночас і авторською інтерпретацією цієї дійсности. Справжня мистецька творчість надихана (крім гону до самовияву, про який ми вже згадували) прагненням «коректувати» дійсність в якихось її ділянках чи сферах, які мистцеві найбільше докукулюють чи інтересують. І великі мистці слова, як знаємо, цього в значній мірі осягали, стаючи «духовими законодавцями», володарями думок і почувань суспільної людини; їх літературні герої правили за приклади - взірці людських характерів і поведінки.

Інакше представляється нам шлях **наукової типізації.** Її вихідним пунктом є спостереження науковцем рис подібности в ряді окремих явищ, за чим іде перевірка стабільности цих рис і далі — створення для даного ряду явищ надрядного логічного поняття-терміна, що був би висловом встановленого «закону спільности». При цьому науковець абстрагується від уського суто індивідуального, часткового в охоплюваних його науковим процесом явищах, бо його мета — встановити **ЗАКОН СПІЛЬНОСТИ,** за яким дану групу можна об'єднати і відмежувати від інших явищ. Мистця ж вабить якраз індивідуальна форма вияву загального.

Слід сказати про ще одну суттєву різницю між **персонажем** як образом-ідеєю в літературно-мистецькому творі — і логічним поняттям-терміном в науковому елябораті: перший носить на собі «емоційну печатку», бувши створений з участю авторських емоцій, а друге такої печатки не має, бо єдина дозволена пристрасть науковця — це любов до істини.

2. Тема літературного твору.

Слово-термін ТЕМА зустрічаємо вже в літературі античного світу (у стародавніх греків, а відтак у римлян — thema), де ним позначувано і предмет, або об'єкт твору, і те, в якому пляні, або аспекті, з якої точки зору його (об'єкт) зображувано, і, нарешті, яку думку-висновок твір насуває чи піддає читачеві. А що об'єктом (предметом) зображення в літературному творі завжди бувають якісь явища та події людського життя, то зрозуміло, що такий чи інший аспект-плян мистецького зображення виявляє більше чи менше і світоглядові позиції автора. Отже це була ТЕМА-ІДЕЯ твору, як щось цілокупне, без нинішньої диференціяції на **тематичну основу** (тематичне коло чи взагалі просто **тематика), ідейний задум** автора і **провідну думку** (як вислід критичної оцінки твору - вже в часі його циркуляції в громаді). Висловлюючись ляпідарно, в понятті «тема» поєднувано **що, для чого** і **як** написано [5]).

Такий інтеґральний зміст слова-терміна «тема», очевидно, відповідав природі античного суспільства з його цілокупним і гармонійним («дитячо-наївним») світосприйманням і світорозумінням.

Та від тих днів далекого минулого до днів нашої «атомової» доби прослався довжезний історичний шлях, висловлюючись фіґурально, «шлях від колиски до стратосфери». Світ суспільної людини незвичайно поширився і помножився, завдяки просто казковим науково-технічним відкриттям та винаходам, що унаявнили людині багато такого, про що в античній добі вона зовсім не знала - не відала. Впарі з цим щораз більше ускладнялась і структура людського суспільства, множилися внутрішні тертя і конфлікти, а з тим і різні погляди та оцінки зовнішньо-матеріяльного і внутрішньо-духового світу, — отже різні світоглядові ідеї-концепції.

Ясна річ, усе це мусіло знайти свій вияв і в літературі, здиференціювало і методи аналізи літературного твору.

Залишилось, однак, незмінним одне: творча людина-письменник і тепер, як давно колись, прагне сказати про себе і світ своє, тільки йому належне СЛОВО, бувши переконаний, що його «слово» — дуже важливе і дуже потрібне. Комунікаційні вигоди нашої доби уможливили швидкий і вельми доступний контакт між людьми всіх країн і континентів. За таких обставин найнаївніший письменник ледве чи тішитиме себе тим, що це він **перший** бере якусь ділянку людського життя за об'єкт свого мистецького зображення. Ні, письменник може знати напевно, — а в кожному разі припускати, що навіть ті самі життьові факти, явища та події, що їх він намірився взяти за об'єкт **творчого зображення,** мистецьки опрацьовує вже хтось інший — і це, однак, нашого автора не зупиняє. Бо він претендує не на піонерство тематики, а на піонерство **проблемного аспекту.** Автор певен, що його підхід до даних життьових явищ цілком своєрідний, що він своїм духовим зором побачив у цих явищах дійсности **такі** сторони і здатний **так** їх насвітлити, як ніхто інший.

Але що означає **творче зображення** обраних письменником з широкого потоку реального

---

5) Для античного суспільства провідна (головна) думка твору висновувалась з авторського ідейного задуму, була формулою його розшифрування читачем (критиком). Деколи таку формулу давав сам автор — на початку або в кінці твору, особливо в байках (т. зв. дидактичні, моралізаторські строфи, що їх практиковано не тільки в байці, але і в творах інших жанрів). Врешті — окремішних понять, сформульованих як «авторський ідейний задум» і «провідна думка твору» античне суспільство не знало: все це укладалося в понятті т е м а. Цілком виключалося, що провідна думка твору як завершеного літературно-мистецького факту може не співпадати з ідейним задумом автора.

життя саме таких-ось фактів і явищ? Це означає селекцію їх і групування, отже **новий монтаж** — під кутом зору проблеми, яка в даний час найбільше автора цікавить. А що цей «монтаж» здійснюється з участю живих персонажів (авторських «героїв» твору), які чейже — за аналогією з реальними людьми — мають свої пристрасті і власну волю, то в результаті літературно-мистецький твір являє собою **нову побудову,** «творчу паралель» автора до реальних явищ і подій, реальних процесів життя в певних рамках часу і простору. (Очевидно, ці рамки можуть бути вельми широкі — скажімо, в повісті чи поемі, а можуть бути зовсім вузькі, напр., у короткому оповіданні, взагалі в творах малого об'єму).

Ось так від **тематики,** елементу «невтрального», даного об'єктивною дійсністю, доходимо до **теми** — як авторської «ідеї-пляну» літературно-мистецького твору в стадії творчости (тобто ще не завершеного).

Але таке розуміння теми вже виходить за межі, які ми вважаємо для неї доцільними, чи слушними, бо воно захоплює частинно сферу третього за чергою творчого компонента, а саме, ІДЕЇ. В інтересі якнайдокладнішої аналізи літературно-мистецького твору є якомога точніше визначення компетенції окремих чинників аналізи, бо цим забезпечується глибше розуміння і оцінка твору. Ядром поняття теми є таки **проблемний аспект,** або коротко: **проблемність.** Її назагал не можна схопити з самої назви твору, а лише прочитавши його. Бо назву (наголовок) твору незручно давати в формі розгорненого речення, тому практикується короткі назви — в формі т. зв. називних, безприсудкових речень, в межах одного-двох слів. Тож назви твору звичайно «не віддають» (не формулюють) теми, а лише вказують на тематику.

Візьмемо, напр., поему Т. Шевченка «Гайдамаки». З назви поеми не знати — в якому проблемному аспекті автор розглядає це суспільно-історичне явище — Гайдамаччину. Лише прочитавши твір, можемо його тему зформулювати так: **Гайдамаччина як спонтанний рух протесту і боротьби українського селянства та міщанства проти соціяльного, національного і релігійного поневолення.**

Або візьмемо назву повісти Вол. Винниченка **«Краса і сила».** Ясно, що це ще не тема. Бо про красу і силу можна говорити як про категорії філософські, суспільно-історичні, психологічні. Винниченка інтересував саме останній аспект — психологічний і спеціяльно в сфері взаємин мужчини і жінки. І тему повісти можна зформулювати так: **Краса і сила — як чинники в боротьбі за жінку** (жіноче кохання).

Ніхто з письменників, одначе, не дає таких «тематично-програмових» наголовків своїм творам. Бо всякі вияснення, «показування пальцем» — це справа мислення **логічного,** а мистець мислить **образами-візіями,** сповненими емоційного життя, і до нього втягує й читача, роблячи його учасником вимріяної, «мистецької» дійсности.

Навіть такі «розгорнено-проспектні» назви як «Повість про те, як посварився Іван Никифорович з Никифором Івановичем» Миколи Гоголя — не цілком окреслюють і виявляють тему в нашому розумінні.

У великій повісті, у великій поемі тематичне коло звичайно широке, охоплює різні ділянки людського життя. Впарі з цим і проблемний аспект твору також ускладнюється, бо автор може ставити рівнобіжно декілька проблем. Але як правило — одна якась проблема має бути переважною, центральною. Це може бути **проблема психологічна** (як ось в оповіданнях Винниченка «Раб краси», «Честь»; в оповіданні Михайла Коцюбинського «Персона ґрата», в повісті Ольги Кобилянської «За ситуаціями» та ін.), **проблема соціяльна** (як ось у повісті Мих. Коцюбинського «Фата Морґана», в повісті Ів. Франка «Борислав сміється», в повісті «Голота» В. Винниченка і т. д.), **проблема національна** (наприклад, у великій повісті «Хмари» Івана Нечуя-Левицького, в оповіданні «Уміркований та завзятий» В. Винниченка, в поемі «Кавказ» Т. Шевченка), **проблема моралі** особистої та суспільної (для прикладу можна назвати Шевченкове «Посланіє», цикл поезій Івана Франка під назвою «Поклони», його ж поему «Похорон».

Таке чи інше вирішення проблеми автор літературно-мистецького твору не формулює назовні, як це робить публіцист: **за письменника «говорять» його мистецькі образи-персонажі,** і не стільки словами, скільки ділами, всією своєю поведінкою.

Тема — це певне життьове явище (або комплекс явищ), схоплене автором в аспекті певної проблеми, що її він ставить перед суспільством і реалізує не в логічних поняттях, а в живих мистецьких (отже вигаданих) **образах. Тим самим готового вирішення поставленої проблеми автор від себе не подає.**

Кожне явище людського життя чи ряд їх може бути темою літературного твору. Але **справді** стає темою тільки з того моменту, як письменник «побачив у ньому проблему» і став мистецьки його опрацьовувати, тобто творити на реальній основі явища своє «мистецьке явище». Групу, чи коло явищ людського життя, що в засягу духового зору письменника і до його «диспозиції» — перед тим, як він почне їх селекціонувати і групувати в аспекті якоїсь проблеми, — окреслюємо як **тематику;** її кваліфікує вимір «часовий» і «просторовий» (тематика з такої-то доби, тематика широка, тематика вузька). Натомість для **кваліфікації теми** міродайним є «ваговий вимір»: тема важлива або тема неважлива — залежно від ваги для людського життя (в пляні індивідуальному і суспільному) ставленої автором проблеми.

(Далі буде)

Роман Шраменко

ЗА ЄДИНИЙ НАЦІОНАЛІСТИЧНИЙ ФРОНТ

Не без зацікавлення прочитав я в «Самостійній Україні» в числі за грудень 1963 р. статтю п. Б. Сивенка, — «В Інтересі Українського Визвольного Руху», яка боліє над фактом роз'єднання в українськім націоналістичнім світі, як і замітку Редакції «СУ» про готовість відкрити ширшу дискусію на цю тему на сторінках журналу.

Від часу чорної години, коли то прийшло до розбиття монолітної і овіяної великими надіями ОУН, появилося на сторінках української преси багато статтей, закликів, декларацій та комунікатів, що з одної сторони віщували близьке поєднання роз'єднаних націоналістичних груп, а з другої, — ще більше поглиблювали прірву, яка ділить ці групи між собою.

Немає, правдоподібно, сумніву в нікого, що тема з'єднання націоналістичних груп є темою актуальною і такою, яка все і всюди хвилювала й хвилює по сьогоднішній день широкі верстви українства, що в своїй державно-творчій свідомості здає собі справу з цього наскрізь негативного факту та випливаючих із нього наслідків.

Тому дозволю й собі висловити на цю тему власну думку, маючи певність, що лише інтенсивним шуканням можливостей та доріг до єдности ми одного прекрасного дня цю єдність осягнемо. Водночас я переконаний, що до цього питання треба підходити щиро, відповідально і з міркою українця-державника.

Знаємо добре, як формувався в нас організований український націоналізм, якого мотто було: Україна, Україні і за Україну. Це потверджено багатьома актами й засвідчено кров'ю кращих Друзів з УВО і ОУН. Отже, безсумнівно, український націоналізм тоді був найближчою дитиною української нації, яка його породила, виплекала й поставила собі на службу. Та не всі, що стали в рямцях організованого українського націоналізму, розуміли як слід його призначення, а ще більше не розуміли його ідеологічної платформи, яка давала їм привілей апостольства в Україні. А це не завжди було відповідне до їх ментальности, освіти й зацікавлення, а найголовніше — політичної зрілости поодиноких осіб, а то й груп.

Тому вже в 1926 - 29 роках деякі, навіть провідні люди з УВО відійшли, а пізніше це трапилось і в ОУН. Але ті, що тоді від'йшли і в більшості перелились в так зв. ФНЄ (Фронт Національної Єдности, який очолював покійний Дмитро Паліїв), все таки мали підложжя державників і прямо, чесно не годились із програмою ОУН, а тому зорганізували собі свою організацію. Цей факт, на мою думку, є цілком допустимим в цивілізованому світі. Ми не можемо завжди годитись із другими, а можемо мати інші погляди, уподобання тощо. Але факт, який заіснував 1940 року в націоналістичнім русі, це вже щось інше, і його — приємно це чи ні — але більшість українського суспільства слушно охристила диверсією, «Чорною радою» і т. п. Безперечно, що шукаючи сьогодні за потрібною згодою в ОУН і в цілому українському народі, ми стараємось оминути ці так зв. підводні скелі, щоб мовляв не розвогнювати і так нищильного пожару. Але чи є справді можливість полагодити цей конфлікт, не висвітливши цього лиховісного скандалу, — я особисто дуже сумніваюся.

Був час, коли мені довелось перебувати серед так зв. бандерівців, що з них, до речі, дехто належав до моїх персональних друзів (рр. 1941-42, а пізніше 1944 в УПА). Я виразно бачив й чув, що ці люди наладовані фальшивою пропагандою і то такою, що неправдивість її переходила межі. Але вони були і ще багато залишились і сьогодні українськими патріотами такими, що сліпо виконують доручення свого зверхника.

Будучи свого часу інструктором старшинської школи УПА, я мав нагоду вести широкі дискусії з людьми, які знали, що я так зв. мельниківець, і ми все приходили до одного висновку: роздор 1940 року був прокляттям української справи і його наслідки є потрясаючі та кличуть негайно спам'ятатися й завернути з фальшивої і ворожої українській визвольній справі дороги.

Але ніхто не завернув! Ба що більше: в так зв. бандерівців прийшов черговий розлам — відкололись «угаверівці», а пізніше «двійкарі»: фермент роздору триває далі, вилонюючи прихильників Стецька, прихильників молодшого покоління, «краєвиків» і «закордонних частин» і т. п. атомізація, а вслід за тим компромітація та обезброєння ще вчора готових на все українських патріотів.

В 1947 році я виїхав був із зах. Німеччини до Краю, виконуючи певні завдання ОУН (для окреслення буду додавати «с» — тобто солідаристів, як це дехто називає т. зв. мельниківців).

Будучи в лісах північної Сокальщини (липень 1947), а ближче між селами Угринів, Тудорковичі, Долобичів, я відбув довші розмови з так зв. бандерівцями, які мене і завезли до містечка Варяж (недалеко Белза), де я мав зустріч із екзекутивою бандерівської ОУН на пів. Галичину і Холмщину. Присутні на цій зустрічі (а були там крім людей із так зв. сітки, ще кількох високих старшин УПА) висловились за близьку співпрацю між одною і другою ОУН на дотичних теренах, що зразу і ввійшло в життя. Пізніше я мав зустріч із провідницею

Волині (яка, до речі, 1949 року згинула від польських куль на р'іці Буг) ОУНр, яка таксамо була переконана в негайній потребі з'єднання націоналістичних таборів в одну цілість.

1948 року про вище згадані речі я звітував перед речниками ПУН в Мюнхені, де в близькім часі прийшло до досить поважних переговорів між ОУНс і ОУНр, які, помимо заклику Краю, потреби консолідації українських партій на еміґрації та рації дальшого існування і дії ОУН, — розбилися. Вищезгадані переговори були заініційовані ОУНс, а пізніше повторювались ще декілька разів також із рамени цієї ж організації.

Справа ускладнилася ще більше, коли так зв. бандерівці почали тріщати зсередини. З ким же переговорювати? Хто властиво є **що,** і **які** його компетенції?

Люди наші досить схильні й податливі на силу пропаґандивної машини. Тому коли свого часу група, яка вирвалася з-під керми ПУН і проголосила себе «королем», зуміла завдяки неперебірчивій пропаґанді дійти до поділу ОУН. Так сталось і з УГВРадою, яка фактично є великою фікцією, втримуваною п. М. Лебедем і його приятелями в Нью-Йорку та околиці. Так зв. двійкарі — це бандерівці, які не могли погодитись із диктатурою вже своєї «матірної» ОУНр і побачили хоч-не-хоч, що так дальше неможна. Та група ця незначна, хоч я гадаю, що вона ідейна та має почуття державности й конструктивної критики. Інші відхилення ще від бандерівського коріння незначні, але притаманні деконструкції, яка буде дальше діяти в цім середовищі.

Ясно, що ОУНс, яка знайшлася «на льоді» по розколі 1940 року, перейшла поважну кризу яка ще поглибилась у пізніших воєнних роках, коли то велика скількість провідних і рядових членів ОУНс загинули від німецького, большевицького й польського окупантів, а й не мала скількість від своїх душогубів. Та сила ідейности не зникла в цім націоналістичнім таборі, як і не зникло почуття відповідальности за свої вчинки перед Батьківщиною, історією і своїм сумлінням. Хто хоче і вміє думати, цей знайде багато потвердження на вище сказане, а зараз ми ставляємо питання: як запобігти цьому національному лихові і чи є можливість погодити поодинокі націоналістичні табори і з'єднати їх в одну цілість?

Питання це складне і його не можна помахом чародійної палички полагодити. Але тому, що національно-державна рація українського народу вимагає полагодження його в позитивній площині, так, як і наші Друзі-націоналісти на Рідних Землях, ми тут мусимо робити все можливе й неможливе, щоб хоч частинно цю єдність осягнути.

Це значить, як ми віримо в українську справу і віримо, що українська нація є незломна та що одного дня вона струсне із свойого хребта окупанта, так мусимо повірити, що кожна українська людина має свою вартість та своє значення, але тут і там є прояви несвідомости, невироблености та втрачення державного почуття й логіки, а тому треба негайно допомогти. Треба повести усвідомлюючу акцію на всю широчінь, яка повинна і мусить розтопити закам'яніле серце та привести його перед лице скривавленої у визвольнім змагу української нації.

Виростає нове, молоде покоління, яке силою обставин поповнює поодинокі націоналістичні табори, і що? Чим годуємо їх? Як вияснюємо їм наш поділ, який є для них диковинним і всіх нас разом взявши докупи, робить, вибачте, ненормальними людьми.

Кожний націоналіст, байдуже якого табору, мусить сам перед собою нарешті поставити питання: як далі?

І нехай дасть собі відповідь: чесну, щиру і без пристрастей, а таку, якої вимагає від нього дух часу, який покликав його в націоналістичні ряди і поставив на грані двох світів творити нове життя, а не бути його руїнником, братовбивцею і сліпим знаряддям ворожих Україні чинників.

Тому я вірю, що українські націоналісти, але **націоналісти,** а не випадкові чоловічки, переборять в собі самі своє зло і одного дня ми всі разом станемо в однім фронті за велику нашу справу.

БІБЛІОГРАФІЯ

Леонід Бачинський

ПОКАЖЧИК ВИДАНЬ ШЕВЧЕНКОВИХ ТВОРІВ

НОТНІ ВИДАННЯ НА ПОЕЗІЇ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА.

1961 РІК

26. Гамалія.

Сольо тенорове (баритон) і деклямація з акомпаньяментом фортепіяно. Слова Т. Шевченка. Муз. Біликовського. Чоловічий хор. Українське Видавництво «Говерля», 1961 р., Ню Йорк. ЗДА. Без обкладинки. Стор. 16 (258 x 185 мм). Примітка: Передрук видання Г. Смолинського-Смолина. (Вид. 1918-1928). Тираж 1000 прим. 1928). Тираж 1000 прим.

27. Заповіт Тараса Шевченка

На молодечий 3-голосовий хор. Зладив О. Кошиць. Видання Координаційного Комітету

Українських Молодечих Організацій. Клівленд. 1961. Стор 1 (325 х 216 мм.). Без обкладинки.

28. Співи до слів Тараса Шевченка.

Музика Гр. Павловського. Зоре моя вечірняя, з поеми «Княжна». Жіночий квартет із фортепіяно. Видання автора. Нью Йорк, 1961 р. Стор. (5) 310 х 240. Без обкладинки.

29. М. Лисенко. Іван Підкова.

Слова Т. Шевченка. Видавництво «Дніпросоюзу». Київ.

Примітка: Фотопередрук хору «Дніпро» в Клівленді. 1961 р. Стор 7 (280 х 217 мм.). Накладом 60 примірників. Текст на одній стороні паперу.

30. Співи до слів Тараса Шевченка. Муз. Гр. Павловського. Молітесь, Братія, Молітесь.

З поеми «Гайдамаки». Бас із фортепіяно. Видання автора. Нью Йорк — 1961. Стор (7) 210 х 240 мм. Без обкладинки.

31. Співи до слів Тараса Шевченка. Музика Гр. Павловського. На ріках круг Вавилону.

Псалом CXXXVI — Переспів. Хор «а капела». Видання автора. Нью Йорк. 1961. Стор. 8 (310 х 240). Без обкладинки.

32. Ой нема ні вітру, ні хвилі.

(Хор бранців. Із поеми «Гамалія»). Чоловічий хор у супроводі ф-но. М. В. Лисенко. Підручна бібліотека Союзу Українських Хорів в Америці 10.

Стор. 14 (280 х 217). Без обкладинки. Нью Йорк.

Примітка: Фотопередрук. Крім заглавної поезії, вміщено ноти на: «Наш отаман Гамалія» (з поеми «Гамалія») і «У туркені по тім боці» (з тої ж поеми). Першої 5, а другої — 2 сторінки тексту.

33. Антін Рудницький «Посланіє».

(«До живих і мертвих і ненароджених земляків моїх...»). Симфонічна Кантата для мішаного хору, сопрано і баритона сольо, віолончельо-сольо і великої оркестри. Op. 35

1. І світає, і смеркає
2. Нема на світі України
3. Доборолась Україна
4. Учітеся, брати мої.

Circle Blue Print Co., New York, 1961.

Оркестрова партитура (Стор. 130). Фортепіянова партитура (Стор. 74).

34. Василь Шуть — Тече вода з під явора.

Пісенька для серед. гол. сл. Тараса Шевченка. Ціна 1.00 дол. Видання автора. Передрук заборонений. Стор. (4) 278 х 216 мм. Примітка: Друковано в Чікаго 1961 р. Накладом 300 прим. Без обкладинки. Похибка в слові Тараса (без букви а).

1962 РІК

Б'ють пороги.

Кантата для солістів, чоловічого, жіночого й мішаного хорів та симфонічної оркестри. Бібліотека Союзу Українських Хорів Америки ч. 8. Стор. 24, які позначені цифрами 23-46. Розмір (280 х 218 мм.). Примітка: Не подано автора поезії й композитора. Видання в Нью Йорку, 1962 року.

36. Вітре буйний.

Слова Т. Шевченка. Музика Б. Фільц. Для жіночого тріо з фортепіяно. Нью-Йорк, ЗДА. «Говерля», 1962. Стор. 4 (290 х 185). Без обкладинки. Тираж 1000 прим.

37. Як умру, то поховайте.

Чол. хор. Ціна 20 центів. 1 стор. (280 х 218 мм.). Без обкладинки. Примітка: Фотопередрук заходами хору «Дніпро» в Клівленді,

---

Збірники пісень, в яких уміщено поезії Т. Шевченка з нотами.

1961 РІК

38. Осип Залеський — Музичний диктат.

(Вправи). Частина перша. Українське Музичне Видавництво. Бофало, Н. Й. Стор. 18 (216 х 152 мм.). Обкладинка. Примітка: На стор 7 — Як умру то поховайте. Ритмічне читання. На стор. 11 — Реве та стогне Дніпр широкий. На стор. 17 — Ой стрічечка до стрічечки. Канон для двох голосів. Без титульної сторінки. Рік не подано. (Видання 1961 р.).

39. На Шевченкові роковини.

Збірка пісень на дитячий хор. Заранжував Богдан Вахнянин. Українське В-во «Говерля», Нью-Йорк, ЗДА. Стор (2) + 18 (4) (285 х 185). Обкладинка. 1961 рік. Примітка: Уміщено такі ноти на поезії Т. Шевченка: Берестечко, народня мелодія, уклад П. Носувця, стор. 1. Заповіт., музика Я. Стеценка, стор. 11. Діброва — музика Я. Степового, стор. 4. Садок вишневий коло хати, музика Б. Вахнянина, стор. 8. Світе ясний, світе тихий, музика В. Ступницького, стор. 12 «Учітеся», музика М. Гайворонського — стор. 16. Літа орел, музика К. Стеценка, стор. 18.

До поезії «Світе ясний» не подано автора поезії. Тираж 1000 прим.

РЕЧЕВИЙ ПОКАЖЧИК ВИДАНЬ

А. Твори Тараса Шевченка.

Збірні видання творів.

Повне видання творів Тараса Шевченка. Вид. М. Денисюка. 2, 3, 7, 8, 9, 10.

Збірні видання поезій.

а) Кобзарі

Кобзар. Клівленд. Вид. Комітету укр. молодечих організацій.

The Kobzar of Ukraine. Publ. "Howerla".

б) Дрібні збірки поезій.

Малий Кобзар. Вид. «Говерля.

Шевченко. Думи і пісні. Вид. «Свобода».

Б. Праці різних авторів про життя та творчість Тараса Шевченка.

Життя і творчість.

Горе і радість у Шевченковому житті — В. Дорошенко, вид. «Америка».

Життя Тараса Шевченка — М. Логаза, вид. «Пласт».

Перша кривда. — Я. Вільшенко, вид. «Говерля».

З життя в ОДВУ і братніх організаціях МУН — УЗХ — «Зарево»

ФОНД ОЛЕНИ ТЕЛІГИ

Головна Управа УЗХ повідомляє вислід акції для придбання фонду на видання творів Олени Теліги. Цю акцію розпочато в 1962 р. і до сьогодні наспіли такі суми які зложено в Кредито-

14 від. УЗХ (Детройт)	330 дол.
8 від. УЗХ (Клівленд)	125 дол.
16 від. УЗХ (Трентон)	108 дол
12 від. УЗХ (Чікаґо)	100 дол.
18 від. УЗХ (Рочестер)	100 дол.
52 від. УЗХ (Сиракюз)	40 дол.
34 від. УЗХ (Гемтремк)	20 дол.
1 від. УЗХ (Нью Йорк) з розпродажі книжок О. Теліги	46 дол.
9 від. ОДВУ (Трентон)	57 дол.
Комітет Злучених Жіночих Орг. в Детройті (зі свята О. Теліги в 1962)	107 дол.
Жіноче Т-во «Просвіта» в Детройті	50 дол.
П. Винник з Денвер, Кол.	5 дол.
Разом (з процентом)	**1090.82 дол.**

Центральна Управа ОДВУ деклярувала на це видання 50. дол. і завзивала своїм обіжником з липня 1963 р. всі відділи і делегатури ОДВУ зложити свої датки на цю ціль.

Просимо всіх, які ще не закінчили свою збірку, переслати до ГУ УЗХ.

Видавнича Комісія складає цією дорогою щиру подяку всім тим, що занялися збіркою, всім жертводавцям і всім тим, що далі продовжують збіркову акцію. Видання, яке готується під редакцією п. ред. О. Ждановича в Парижі, буде величнім пам'ятником поетці-героїні. Її слова пригадають нам та вкажуть великі цінності за які бореться українська нація і за які Вона склала своє молоде життя.

Дальші пожертви на видання творів О. Теліги, від організацій та поодиноких осіб приймаємо з вдячністю.

Головна Управа УЗХ

***

ВІСТІ З 34 ВІДДІЛУ УЗХ В ГЕМТРЕМК, МІШ.

Дня 19 січня ц. р. відбулися Річні Збори. Уступаюча управа відділу зложила звіт із минулорічної діяльности. Зауважено певне пожвавлення праці. Цей відділ є дуже активний в Гемтремк. Жертвує на всі церковні світські потреби, а також включається в акції придбання фондів на різні цілі — на зазив ГУ УЗХ. Він помагає хворим і старшим віком, інвалідам Визвольних Змагань в Европі тощо.

Наш відділ переступає 25 літ свого існування. Тому рішено відповідно відмітити цю річницю, а саме 20 вересня ц. р. відбудеться ювілейний бенкет.

На Зборах вибрано нову управу в такому складі:

Голова — Ю. Осадчук, місто-голова — М. Бушард, Секретарка — Т. Мойсюк, заст. секр. — В. Шеремета, Фінансова секр. — М. Машталір, касієрка — А. Сухій, надзирателька хворих — А. Сенько і Г. Скікун, зв'язкові з гром. організаціями — П. Зубальська і Ю. Чайковська, Контрольна Комісія — М. Квітковська і В. Гуменчук.

Нововибраній управі бажаємо багато сил у дальшій організаційній праці, а членкам дальшої витривалости.

(М. К.)

***

ХРОНІКА 34 ВІДДІЛУ ОДВУ В ПАССЕЙК

Як кожного року так і цього, члени ОДВУ в Пассейк, Кліфтон і Ґарфілд ходили з колядою на листи прислані ЦУ ОДВУ. І треба з місця зазначити, що коляда цього року була знаменита і принесла гарний моральний і матеріяльний вислід (понад 300 дол.), які Управа Відділу повністю переслала до ЦУправи, про що буде вона докладно звітувати у свій час.

— ооо —

Дня 26. січня ц. р. відбулися місячні сходини 34. Відділу, які відкрив і провадив голова Від. друг Іван Блиха.

Крім суто внутрішньо-організаційних справ, обговорено досить інтензивно справу відносин до Відділу УККА і завдань представника ОДВУ в цьому Відділі, друга Василя Мочули.

Рівночасно обговорено питання наших пресвидань та рішено придбати більше число передплатників для «Самостійної України», як речника ОДВУ на цім терені. В дискусії стверджено, що «Самостійна Україна» стала цікавим журналом, стоїть на поземі свого завдання і тим же їй належиться всебічна допомога членства ОДВУ.

— ооо —

Цеї ж неділі, 26. січня ц. р., вечером відбулася в Пассейку академія, присвячена роковинам проголошення Української Держави 1918 року. Академію влаштували всі діючі організації на терені Пассейку і околиці, які входять в орг. структуру Відділу УККА, а тим же й з участю 34 Відділу ОДВУ.

Р. Ш.

***

30-ЛІТТЯ 32 ВІДДІЛУ ОДВУ В ТВІНСІТІ

В грудні м. р. в Міннеаполісі відзначено 30-ліття цього Відділу ОДВУ, заснованого 17 липня 1933 р.

Свято відбулося урочисто, змістовно і достойно (Обширний допис в «УСлові», Париж)

Бажаємо нашим Друзям в Твінсіті дальших успіхів в праці для добра національної справи.

Independent Ukraine
2315 WEST CHICAGO AVENUE
CHICAGO 22, ILLINOIS, U. S. A.

Return and Forwarding Postage Guaranteed